

Economisch-Statistische Berichten

Het Economisch Instituut voor den
Middenstand

★

Mr J. in 't Veld

Krotopruiming en verbetering van
bebouwde kernen

Het kostenprobleem

★

Drs E. P. M. Tervooren

Interne financiering van onderontwikkelde
landen

★

J. Teyssen

Het afbetalingskrediet in België

★

Dr J. G. Stridiron

De opleiding van organisatiedeskundigen

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

39e JAARGANG

No 1932

WOENSDAG 16 JUNI 1954

UW „HOME“ OP REIS

DE RIETSCHANS NIEUW-LOOSDRECHT

- CAFÉ-RESTAURANT
- JACHTHAVENBEDRIJF.
- BOTENVERHUUR

*Gezellige restaurantsaal met prachtig plas-
gezicht - Prima keuken*

Ook voor

BESCHIKBARE KRACHTEN

is een annonce in „Economisch-Statistische Berichten“
de aangewezen weg. Annonces, waarvan de tekst
's Maandags in ons bezit is, kunnen, plaatsruimte
voorbehouden, in het nummer van dezelfde
week worden opgenomen.

Abonneert U op

DE ECONOMIST

Maandblad onder redactie van:

Prof. P. Hennipman, A. M. de Jong, Prof. P.
B. Kreukniet, Prof. H. W. Lambers, Prof. J.
Tinbergen, Prof. G. M. Verrijn Stuart, Prof.
F. de Vries, Prof. J. Zijlstra.

Abonnementsprijs f 22.50; fr. p. post f 23.60;
voor studenten f 19.—; franco per post f 20.10.

Abonnementen worden aangenomen door de
boekhandel en door uitgevers

DE ERVEN F. BOHN TE HAARLEM

vacatures

Gevraagd voor spoedige indiensttreding op secreta-
riaat van fabrikanten-organisaties, een

ADJUNCT-SECRETARIS

niet ouder dan 30 jaar, vereist cand. ex. economie.
Brieven, met opg. v. verl. salaris, onder no. ESB 24-2,
Bureau van dit Blad, Postbus 42, Schiedam.

(Zie ook de personeelsannonce aan de achterzijde van dit blad)
466

R. MEES & ZONEN

A° 1720

BANKIERS & ASSURANTIEMAKELAARS

ROTTERDAM

AMSTERDAM - 's-GRAVENHAGE
DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN

Nationale Handelsbank, N.V.

Amsterdam - Rotterdam - 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.
Telefoon 38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Dr J. Geluck, Zwijnaardse
Steenweg 357, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland en de
Uniegebieden en Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26,—,
overige landen f 28,— per jaar. Abonnementen kunnen
ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per
ultimo van het kalenderjaar.

Losse nummers 75 cts.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor
Westzeedijk, Rotterdam-W.

Advertenties. Alle correspondentie betreffende advertenties
te richten aan de Koninklijke Nederlandsche Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon
69300, toestel 1 of 3).

Advertentie-tarief f 0,30 per mm. Contract-tarieven op aan-
vraag. Rubrieken „Vacatures“ en „Beschikbare krachten“
f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt
zich het recht voor om advertenties zonder opgaaft van
redenen te weigeren.

Het Economisch Instituut voor den Middenstand

Het Economisch Instituut voor den Middenstand (E.I.M.) is een Stichting, welke in 1930 in het leven is geroepen op initiatief van de landelijke Middenstandsbonden, de Kamers van Koophandel, de Economische Hogescholen in Rotterdam en Tilburg, de Economische Faculteit van de gemeentelijke Universiteit van Amsterdam, het Nederlands Instituut voor Efficiency en de Overheid.

De financiering geschiedt op basis van pariteit door het Ministerie van Economische Zaken enerzijds en het georganiseerd bedrijfsleven anderzijds; beide zijn in de Raad van Beheer vertegenwoordigd.

De taak bestaat in het bevorderen van onderzoekingen van economische en sociale aard met betrekking tot het midden- en kleinbedrijf.

Dit werkkterrein is breed; in engere zin omdat de middenstand een grote schakering in branches kent, en in ruimere zin omdat de vraagstukken, die de midden- en kleine bedrijven in detailhandel, ambacht en dienstverlening, en voorts de middenstand als groep, raken, verschillende aspecten hebben. Dientengevolge zijn de werkzaamheden in enkele afdelingen ondergebracht.

Op de afdeling bedrijfseconomisch onderzoek worden regelmatig statistieken over de bedrijfsuitkomsten van bedrijven in verscheidene branches samengesteld. Deze statistieken hebben een tweeledig doel. Ten eerste om een indruk te geven van de rentabiliteit en de kostenverhoudingen in bedoelde branches en ten tweede om de bedrijven, in het bijzonder die welke aan dit onderzoek meewerken, een inzicht te geven in de relatieve bedrijfsuitkomsten van hun bedrijf door middel van vergelijking met de individuele en gemiddelde resultaten van vergelijkbare bedrijven.

Het ligt in de bedoeling de bedrijfsstudie te verdiepen door in meerdere mate dan tot dusver — gezien de beschikbare middelen — mogelijk was, studie te maken van de oorzaken van de verschillen in uitkomsten.

Onder deze afdeling valt ook het onderzoek naar het verloop van de omzet. Maandelijks worden voor een

groot aantal branches omzetoverzichten samengesteld, die het verloop van de gemiddelde omzetten in indexcijfers, en een spreiding daarvan, weergeven.

De afdeling sociaal-economisch onderzoek is een nog jonge afdeling en omvat twee sub-afdelingen. Een daarvan behandelt de economisch-sociografische en sociologische vraagstukken. Dit onderzoek is gericht op de middenstand als groep in de samenleving. Hier vindt o.a. een analyse plaats van de structuur van de middenstand in het gehele land, op basis van een representatieve steekproef-enquête in 6.000 bedrijven. De resultaten van dit onderzoek, die op zichzelf reeds een grote betekenis zullen hebben, moeten vooral ook gezien worden als grondslag voor verdere studies.

Daarnaast wordt de structuur van de middenstand in bepaalde gemeenten onderzocht. In deze gevallen worden alle betreffende bedrijven geënquêteerd. Ook wordt welen analyse van bepaalde branches, in samenwerking met de bedrijfseconomische afdeling, toegepast. De resultaten hiervan zijn uiteraard in de eerste plaats van belang voor de branche zelf.

Op de tweede sub-afdeling worden vraagstukken van algemeen economische aard bestudeerd. Deze hebben in het algemeen betrekking op de middenstand als geheel (althans op belangrijke sectoren daarvan), en hangen veelal samen met de andere sectoren in het economisch leven.

Tot slot zij nog vermeld, dat aan het E.I.M. een belangrijke taak is toegekend om enerzijds projecten uit te voeren uit gelden beschikbaar gesteld voor het opvoeren van de productiviteit in de distributiesector (Moody-Fund) en anderzijds om medewerking te verlenen bij de coördinatie van die projecten, welke binnen dit kader door andere instellingen worden uitgevoerd.

De taak van het E.I.M. is de laatste tijd uitgebreid en zal in de naaste toekomst zeer waarschijnlijk nog belangrijker worden. Ook de Middenstandsnota wijst in deze richting.

's-Gravenhage.

P. M. VAN NIEUWENHUYZEN, ec. drs.

INHOUD

	Blz.		Blz.
Het Economisch Instituut voor den Middenstand, <i>door Drs P. M. van Nieuwenhuyzen</i>	467	Bedrijfseconomische notities: Het jaarverslag van Unilever over 1953, <i>door</i> <i>Drs Th. M. Scholten</i>	477
Krotopruiming en verbetering van bebouwde kernen; het kostenprobleem, <i>door Mr J. in 't</i> <i>Veld</i>	469	Aantekening: Is de Belgische rijksbegroting over haar hoogte- punt heen?, <i>door Lic. V. F. L. Delvaux</i> ...	479
Interne financiering van onderontwikkelde landen, <i>door Drs E. P. M. Tervooren</i>	471	Een stem uit het bedrijfsleven: Het wetsontwerp tot beperking van het cadeau- stelsel, <i>door W. Middelman</i>	482
Het afbetalingskrediet in België, <i>door J. Teyssen</i> ..	474	Geld- en kapitaalmarkt, <i>door Drs J. C. Brezet</i>	482
De opleiding van organisatiedeskundigen, <i>door</i> <i>Dr J. G. Stridiron</i>	476	Statistieken: Overzicht van de opbrengst der Rijksmiddelen	483
		Wisselkoersen	484
		Bankstaten	484

COMMISSIE VAN REDACTIE: Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen; F. de Vries;
C. van den Berg (secretaris). Redacteur-Secretaris: A. de Wit. Assistent-redacteur: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens de Wilmars;
J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. Vlerick.

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK

Mr J. IN 'T VELD, Krotopruijing en verbetering van gebouwde kernen; het kostenprobleem.

Vrij algemeen wordt aanvaard, dat, om een funeste inzinking van de werkgelegenheid in het bouwbedrijf na inhaling van het woningtekort te voorkomen, tijdig de nodige plannen voor krotopruijing op grote schaal moeten worden voorbereid. Krotopruijing op grote schaal zal gepaard moeten gaan met een in breed verband bekeken reconstructie van de oude stads- en dorpskernen. Voor een op peil houden van de werkgelegenheid in het bouwbedrijf is de vervanging van ongeveer 20.000 woningen per jaar een minimum. Na analyse van de kosten van enige saneringsplannen en geen rekening houdend met de kosten van nieuwbouw stelt schrijver, dat een algemeen gemiddelde van de kosten per op te ruimen woning in Nederland van f 5.000 à f 6.000 verantwoord is. Opruijing van 20.000 slechte woningen per jaar zou dus een last op het overheidsbudget leggen van f 100 à f 120 mln per jaar, ongeacht de extra-toeslagen op de huren van woningen en bedrijfspanden ten behoeve van hen, die de huren van de ter vervanging gebouwde panden niet kunnen opbrengen. Voorts moet gedacht worden aan restauratie van waardevolle monumenten en modernisering van woningen, die behouden kunnen blijven. Alles bijeengenomen komt schrijver tot een bedrag van — zeer ruw geschat en naar boven afgerond — f 200 mln per jaar, dat Rijk en gemeenten zouden moeten dragen.

Drs E. P. M. TERVOOREN, Interne financiering van onderontwikkelde landen.

Het eigenlijke probleem der economische ontwikkeling van de onderontwikkelde landen is de vraag, hoe de eigen kapitaalvorming kan worden opgevoerd. De bron van de vergroting van het spaarvolume ligt niet zozeer in de normale spaarbronnen, welke door betere, spaarzinbevorderende voorzieningen rijkelijker zouden moeten vloeien. Een vergroting van het spaarvolume zal eerder moeten worden gezocht in de additionele inkomens waarvan een groter percentage zal dienen te worden gespaard dan de in het land gebruikelijke spaarquote. Het opvoeren van de marginale spaarquote zal practisch alleen verwezenlijkt kunnen worden met de hefboom van buitenlands en internationaal kapitaal. Uitgaande van de verwachting, dat door India gedurende een beperkt aantal jaren aan externe financiële hulp jaarlijks ten hoogste 1 pCt van het nationale inkomen kan worden aange-trokken, rekening houdend met een kapitaalcoëfficiënt van 4, een bestaande spaarquote van ongeveer 5 pCt, een bevolkingsaccres van 1,25 pCt per jaar en een practisch constante consumptie per hoofd, geeft schrijver een schema van de ontwikkeling van het nationale inkomen en de spaarquote. Vervolgens geeft schrijver een schema bij een stijging van de consumptie per hoofd van $\frac{1}{2}$ pCt per jaar bij een begin-spaarquote van 7,4 pCt, waarbij geen verdere buitenlandse hulp aanwezig is.

J. TEYSSEN, Het afbetalingskrediet in België.

Aangaande het volume van het uitstaande afbetalingskrediet in België bestaan nog geen officiële of andere betrouwbare statistieken. Er wordt aangenomen, dat het totaal bedrag der afbetalingscredieten ongeveer fi.5 mrd bedraagt, waarvan ca fr. 3 mrd wordt verstrekt door de banken. Het verbruikskrediet in de vorm van persoonlijke leningen is bijna uitsluitend bij de banken geconcentreerd.

Wat de financieringsobjecten betreft, geven de banken de voorkeur aan professioneel en vervoermaterieel, alsmede aan industriële machines. Het gemiddelde crediet bedraagt waarschijnlijk fr. 55.000 à fr. 65.000. De banken berekenen gemiddeld 6 pCt rente. De grote financieringsmaatschappijen financieren in hoofdzaak aankopen van dezelfde objecten als de banken, met dit verschil dat ze zich meer richten op de minder dure objecten. Hun voorschotten liggen meestal tussen fr. 5.000 à fr. 40.000. Bij deze maatschappijen is het risico aanzienlijk groter. Hun rentetarieven schommelen gewoonlijk tussen 7 en 10 pCt. De kleine financieringsmaatschappijen geven credieten van fr. 2.000 à fr. 20.000. Daar het vooronderzoek van aangevraagde credieten meestal zeer summier is, is het aantal credieten, dat geen regelmatige afwikkeling kent, zeer groot. De rentetarieven variëren van 10 tot 20 pCt. Verbruikskrediet wordt ook verleend door een hele reeks firma's of instellingen, of in vormen, die niet onder de genoemde groepen vallen.

Dr J. G. STRIDIRON, De opleiding van organisatie-deskundigen.

Op 4 Augustus 1953 bracht de Commissie van Advies inzake de Opleiding van Deskundigen op het gebied van Leiding en Organisatie van Bedrijven haar rapport uit. Het rapport geeft een zeer duidelijk beeld van de huidige situatie op dit gebied en van de wensen, welke de Commissie koestert. Schrijver is van mening, dat er aan de huidige stand van de opleiding nog enige ernstige bezwaren kleven, welke de Commissie niet of onvoldoende onder de ogen heeft gezien. Hierbij beperkt schrijver zich tot de opleidingen voor administratief-organisatorisch en economisch-organisatorisch deskundige. Het is uitgesloten dat uit de kring der accountants een voldoende aantal organisatie-deskundigen naar voren zal komen. Ten aanzien van de economisch-organisatorische opleiding stelt schrijver voor om de studenten na hun candidaatsexamen in de praktijk werkzaam te doen zijn.

— SOMMAIRE —

Mr J. IN 'T VELD, Suppression des taudis et amélioration des centres habités.

L'auteur déclare qu'il est nécessaire de remplacer au minimum 20.000 habitations défectueuses par an aux Pays-Bas, si l'on veut éviter un recul sensible des possibilités d'emploi dans l'industrie de la construction, une fois la période de disette de logements terminée.

Drs E. P. M. TERVOOREN, Financement interne des pays sous-développés.

Une augmentation du volume de l'épargne dans les pays sous-développés sera principalement obtenu grâce aux revenus additionnels. L'auteur donne un exemple de développement du revenu national et du montant de l'épargne aux Indes.

J. TEYSSEN, Le crédit à tempérament en Belgique.

Cet article contient une classification des institutions de crédit à tempérament en Belgique. L'auteur y donne des précisions sur l'ordre de grandeur moyen des crédits et du taux d'intérêt.

Dr J. G. STRIDIRON, La formation des experts en organisation.

L'auteur critique le rapport de la Commission consultative néerlandaise sur la formation d'experts en organisation et en direction des entreprises.

Krotopruijing en verbetering van bebouwde kernen

Het kostenprobleem

Vrij algemeen wordt nu wel aanvaard, dat, om een funeste inzinking van de werkgelegenheid in het bouwbedrijf na inhaling van het woningtekort te voorkomen, tijdig de nodige plannen voor krotopruijing op grote schaal moeten worden voorbereid. Het doet er uit dit oogpunt weinig toe, of het woningtekort zal zijn ingehaald in 1960 of in 1962, noch of het in alle gemeenten van ons land op hetzelfde moment zal zijn ingehaald. Er zit aan deze voorbereiding zoveel vast, dat menige gemeente dankbaar zal zijn, als haar nog enige jaren respijt worden gegund.

Niet uit het oog verloren mag immers worden, dat krotopruijing op grote schaal, willen wij verantwoord werk leveren, gepaard zal moeten gaan met een in breed verband bekeken reconstructie van de oude stads- en dorpskernen, die in de regel niet meer beantwoorden aan de eisen, welke wij daaraan op grond van de huidige stedenbouwkundige opvattingen en in het licht van de ontwikkeling van het verkeer behoren te stellen. Met beperkte saneringen moeten wij daarom uitermate voorzichtig zijn. Het zou anders wel eens kunnen zijn, dat uitvoering van een beperkt saneringsplan ons na enige tijd voor de onaangename verrassing plaatst, dat de nieuw gebouwde wijk niet blijkt te passen in een ruimer opgezet plan, dat door de ontwikkeling der dingen aan ons wordt opgedrongen.

Voor vele gemeenten rijst hier een ontzaglijk probleem. Want het kan natuurlijk niet de bedoeling zijn er maar met de bijl op in te hakken. Het oude karakter en het historisch en architectonisch waardevolle zal zoveel mogelijk gespaard moeten worden. Maar omgekeerd dient bedacht te worden, dat een stadskern, die niet meer in staat is haar functie behoorlijk te vervullen, veroordeeld wordt in schoonheid onder te gaan.

Ik kan mij voorstellen, dat deze beschouwing bij menigeen de vraag doet opkomen: alles prachtig, maar wie zal dit betalen?

Aangezien ik dergelijke bedenkingen voorzag, ben ik niet in gebreke gebleven in mijn boek „Krotopruijing en vernieuwing van bebouwde kernen”, uitgegeven door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en het Nederlands Instituut voor Volkshuisvesting en Stedenbouw, ook aan het kostenvraagstuk ruime aandacht te schenken.

Dat met de uitvoering van reconstructieplannen, als bedoeld, grote bedragen gemoeid zijn, behoeft wel geen betoog. Men kan niet volstaan met opruijing van uitgesproken *slechte* woningen; er staan in de te saneren wijken ook redelijke en zelfs goede woningen, die toch uit stedenbouwkundige overwegingen zullen moeten verdwijnen. En niet alleen woningen, maar ook bedrijfspanden! Bij verkeersdoorbraken spreekt dit uiteraard nog sterker. Gerekend moet daarom worden op vrij hoge kosten van onteigening, afbraak, aanleg van nieuwe straten, riolen en andere kunstwerken, kosten, die slechts voor een bescheiden deel gedekt worden door de opbrengst van nieuw beschikbaar komende bouwgrond. De uitvoering van dergelijke plannen moet daarom wel een belangrijk deficit leveren.

De eerste vraag is nu, of wij enig idee kunnen krijgen van de orde van grootte der bedragen, welke hiermede gemoeid zijn.

Gemakkelijk is het niet om in dit probleem een betrouwbaar inzicht te krijgen. In ons land hebben wij wel is waar enige ervaring met de uitvoering van saneringsplannen vóór de oorlog, maar dit waren plannen van vrij beperkte omvang, die men niet zo maar als maatstaf voor plannen tot reconstructie van de gehele kern kan nemen. Voorts zal men rekening moeten houden met het gewijzigde prijspeil.

Zelfs onder dit dubbele voorbehoud geven de uitkomsten nog niet veel houvast. Het zal immers niemand verwonderen, dat zij nogal sterk uiteen lopen. De omstandigheden verschillen zó zeer, dat het eerder verwondering zou wekken, als men overal op eenzelfde tekort zou uitkomen.

Om althans enig begrip te krijgen, heb ik bij een aantal gemeenten financiële gegevens over uitgevoerde plannen opgevraagd. Ten einde de uitkomsten vergelijkbaar te maken, heb ik de tekorten berekend per woning, die als gevolg van de uitvoering van het saneringsplan is opgeruimd. Het plan Oud-Scheveningen bijv. leverde een tekort van f 1.700.000. Geamoveerd werden 755 grotendeels minderwaardige woningen en een 40-tal bedrijfspanden. De kosten per opgeruimde woning komen dus op rond f 2.300.

Ik heb de kosten uitgedrukt in een bedrag per opgeruimde woning, omdat ik een idee wilde krijgen van het totale bedrag, dat met de vervanging van ongeveer 20.000 slechte woningen per jaar gemoeid zal zijn. Dit cijfer acht ik nl. voor een op peil houden van de werkgelegenheid in het bouwbedrijf een minimum. Ik houd er dan rekening mede, dat behalve die 20.000 woningen ook nog een evenredig aantal bedrijfspanden zal moeten worden opgeruimd. Nu is het natuurlijk mogelijk, dat in een bepaald plan een onevenredig hoog aantal bedrijfspanden voorkomt. Dan is het voor de werkgelegenheid niet erg, als er relatief wat minder woningen worden opgeruimd. Dergelijke planning is geen wiskundesom. Het gaat slechts om de orde van grootte.

Voorts verdient opmerking, dat ik geen rekening heb gehouden met de kosten van nieuwbouw. Dat behoeft m.i. niet, omdat ik er van uit ga, dat de daarin te investeren kapitalen rendabel zullen zijn. Daarvoor is nodig, dat in 1960 evenwicht zal zijn bereikt tussen bouwkosten en huren. Naar mijn overtuiging moet daarop het streven zeer bewust worden gericht. Het is economisch niet gezond, als men na inhaling van het woningtekort blijft doorgaan met het geven van toeslagen op de bouwkosten of de huren van nieuw gebouwde woningen. Overigens mag aangenomen worden, dat de oude rommel, die voor opruijing in aanmerking komt, als regel wel zal zijn afgeschreven of althans behoort te zijn afgeschreven, zodat uit maatschappelijk oogpunt van kapitaalvernietiging geen sprake is.

Als de lezer zo vriendelijk wil zijn met al deze slagen om de arm rekening te houden, voel ik mij genoegzaam verantwoord om het resultaat van mijn enquête aan deze kring van economen voor te leggen.

De slotsom is, dat de tekorten op de uitvoering van een 9-tal saneringsplannen in verschillende gemeenten variëren van nauwelijks f 100 per opgeruimde woning (Leeuwarden) tot f 3.300 (Arnhem, Dragonderspad).

Om de vraag ook nog eens van een andere kant te benaderen, heb ik mede een aantal wederopbouwplannen in mijn beschouwing betrokken. Deze hebben het voordeel, dat zij zijn gebaseerd op het na-oorlogse prijspeil, terwijl zij het begrip „kernverbeteringsplan” dichter naderen dan de vooroorlogse saneringsplannen. Daartegenover staat, dat het oorlogsgeweld het vraagstuk minder overwogen heeft aangevat dan van een stedeboouwer verwacht mag worden. Vele gebouwen zijn verwoest, die rustig hadden kunnen blijven staan, terwijl andere, die uit stedeboouwkundig oogpunt moeten verdwijnen, gespaard bleven. De uitkomsten van deze wederopbouwplannen zullen daarom aan de hoge kant zijn.

Dekking zoekende achter dit voorbehoud, kan ik mededelen, dat Rotterdam een tekort levert van rond f 16.000 per opgeruimde woning, Middelburg van f 11.000, Oostburg en Tiel rond f 14.000, Katwijk iets meer dan f 10.000.

Met deze gegevens zijn wij dan zo ver, dat wij hebben gevonden een onderste grens van f 100 per opgeruimd krot en een bovenste grens van f 16.000 per verdwenen woning. Veel houvast geeft dit niet!

Ik had echter het geluk, dat één gemeente, nl. Vlaardingen, reeds een uitgewerkt kernverbeteringsplan gereed heeft en met de voorbereiding van de uitvoering al zo ver gevorderd is, dat een wat nauwkeuriger inzicht in de kosten kon worden gegeven. De beide reconstructieplannen voor deze gemeente geven een tekort van in totaal rond f 4,4 mln, waarvoor 1.612 panden worden opgeruimd. Dat is dus rond f 2.800 per pand¹⁾. Er verdwijnen echter ook nog een paar honderd woningen in de havenwijk, wat praktisch niets kost.

Een tweede voorbeeld van wat rijpere na-oorlogse plannen vond ik in Rotterdam. Het éne heeft betrekking op de Crooswijk-buurt (Rubroekstraat en omgeving), het andere op de zijstraten van Oude en Nieuwe Binnenweg (Gouvernestraat en omgeving). Beide plannen komen nog al duur, het eerste omdat, hoewel de wijk veel slechte woningen bevat en stedeboouwkundig in allerlei opzichten tekort schiet, er nog vrij veel nieuwe woningen tussen zijn, die mede opgeruimd moeten worden, het tweede omdat er betrekkelijk veel bedrijfspanden tussen liggen, waarvoor bij onteigening vrij hoge vergoedingen betaald moeten worden. Ir Angenot vertelde mij, dat het tekort op het eerste plan geraamd kan worden op ongeveer f 5.000 per opgeruimde woning, dat op het tweede op f 7 à 8.000.

Gezien deze uitkomsten van Vlaardingen en Rotterdam, zou ik geneigd zijn om voor de middelgrote steden uit te gaan van een tekort van gemiddeld f 5.000 per op te ruimen woning. Het lijkt mij, dat ik daarmee aan de voorzichtige kant blijf. Vlaardingen blijft er ver onder, maar in andere steden zal men er wellicht bovenuit komen. Een belangrijke overschrijding lijkt mij echter, gelet op de f 7 à 8.000 van het Rotterdamse Binnenweg-plan, niet waarschijnlijk.

Voor de grote steden, met name voor Amsterdam, zal men wel op heel wat hogere bedragen moeten rekenen, maar daartegenover staat, dat krotopruiming ten plattelande, die ook in vrij grote omvang nodig zal zijn, veel goedkoper zal uitkomen. Dikwijls zal men daar op dezelfde plaats kunnen herbouwen en, waar dit niet het geval is, zal met een vrij eenvoudige reconstructie van het dorpsplan kunnen worden volstaan.

„Een algemeen gemiddelde voor het gehele land van f 5 à 6.000 per op te ruimen woning lijkt daarom wel verantwoord. Opruiming van 20.000 slechte woningen per

jaar zou dus een last op het overheidsbudget leggen van f 100 à 120 mln per jaar, ongeacht de extra-toeslagen op de huren van woningen en bedrijfspanden ten behoeve van hen, die de huren van de ter vervanging gebouwde panden niet kunnen opbrengen.

Voorts moet gedacht worden aan restauratie van waardevolle monumenten en modernisering van woningen, die behouden kunnen blijven.

Alles bijeengenomen, kom ik aldus tot een bedrag van — zeer ruw geschat en naar boven afgerond — f 200 mln per jaar, dat Rijk en gemeenten op hun schouders zouden hebben te nemen om op verantwoorde wijze 20.000 slechte woningen per jaar te kunnen opruimen.

Deze uitkomst, welke aardig overeenstemt met gegevens, welke ik over Amerika ontving, werd eveneens, langs een wat andere weg, gevonden door Ir F. Bakker Schut.

Om een idee te krijgen van de orde van grootte van het bedrag, dat met deze arbeid gemoeid is, lijkt het genoemde cijfer mij dus wel aanvaardbaar. Na een gesprek, dat ik kort geleden had met Prof. van Eesteren, het nieuwe hoofd van de afd. Stadsontwikkeling in Amsterdam, ben ik mij-zelfs gaan afvragen, of wij wel in staat zullen zijn een dergelijk bedrag jaarlijks te verwerken. Amsterdam staat voor de uitvoering van een aantal wederopbouwplannen, die met elkaar een tekort leveren van rond f 60 mln. Op mijn vraag, hoe lang men voor de uitvoering dacht nodig te hebben, luidde het antwoord: 10 jaar. Door gebrek aan bekwaam en ervaren personeel wordt het tempo sterk geremd. Dit betekent dus, dat Amsterdam jaarlijks op ongeveer f 6 mln beslag legt. Voor het gehele land zou men dan naar verhouding met ongeveer f 75 mln per jaar toe kunnen. Ik neem echter aan, dat ook het personeelsvraagstuk de aandacht zal krijgen, die nodig is, en dat in gemeenten, waar het vraagstuk minder ingewikkeld is dan in Amsterdam, sneller zal kunnen worden opgeschoten.

Bij een bereidheid om na 1960 een bedrag van f 200 mln per jaar voor dit doel te voteren, kunnen wij er dus zeker van zijn, dat het werk met kracht kan worden aangevat, in een omvang, die ook voor de werkgelegenheid in het bouwbedrijf wezenlijke betekenis heeft. De vraag is nu, of het overdreven is een dergelijke bereidheid te verlangen.

Ik mag er dan aan herinneren, dat wij al van 1946 af jaarlijks ongeveer f 400 mln op de rijksbegroting hebben voor vergoeding oorlogsschade. Omstreeks 1960 loopt dit af. Waarom zouden wij dan na 1960 niet voortgaan de helft van dit bedrag jaarlijks uit te trekken om onze stads- en dorpskernen op de hoogte van deze tijd te brengen? In de meest letterlijke zin kunnen wij aldus gehoor geven aan de opwekking van de bekende Amerikaanse schrijver Lewis Mumford om het werk, dat de bommen „by brutal hit-or-miss” begonnen zijn, weloverwogen voort te zetten.

In de tweede plaats dienen wij er ons rekenschap van te geven, dat, als wij in gebreke blijven de inzinking in het bouwbedrijf op te vangen, dit aan werklozensteun ook geld kost, maar dan geld, waar niets tegenover staat. En nu kan men wel zeggen, dat men deze werklozen ook wel op andere wijze aan werk — en misschien zelfs nuttiger werk — kan helpen, ik geloof, dat dit niet mee zou vallen. En bovendien is voor mij de vraag, of men gemakkelijk nuttiger werk — zelfs uit een oogpunt van opvoering van de arbeidsproductiviteit — kan vinden dan opruiming van slechte woontoestanden en reconstructie van onze stads- en dorpskernen. Want, zoals men in Amerika zegt: „slums are our most expensive luxury”. En verder denke men aan het tijdsverlies, dat een te nauwe kern veroorzaakt.

¹⁾ Volgens de laatste gegevens, welke iets afwijken van die, in mijn boek vermeld.

Een laatste vraag is dan nog, wie de tekorten zal moeten dragen, het Rijk, de gemeente of beide?

Ik voel het meest voor een *gezamenlijk* dragen van de last. In Amerika draagt het Rijk $\frac{2}{3}$, de gemeente $\frac{1}{3}$. Dit lijkt mij een aantrekkelijke oplossing. Legt men de last geheel op de schouders van de gemeente, dan wordt hij voor verschillende gemeenten ondraaglijk, zelfs bij een tegemoetkoming in de vorm van een wijziging der financiële verhouding Rijk-gemeenten. De last zal immers zeer ongelijkmatig drukken en daarom komt men er met een wijziging dezer financiële verhouding niet uit. Aan de andere kant zijn er ook bezwaren, het Rijk geheel voor het tekort te laten opdraaien. De gemeente heeft dan in het geheel geen financieel belang bij de zaak, met het gevolg, dat het uitloopt op een touwtrekken van Rijk en gemeente.

De gemeente wil een zo mooi mogelijk plan en het Rijk wil zo weinig mogelijk betalen.

Bij een oplossing, als door mij voorgesteld, heeft ook de gemeente een redelijk financieel belang. Om deze last te kunnen dragen, zal wel enige verruiming van de financiële armslag voor de gemeenten nodig zijn. Het liefst zou ik deze zoeken in enige verruiming van het gemeentelijk belastinggebied, waarbij ik vooral denk aan personele en grondbelasting. De laatste zou dan gemoderniseerd moeten worden, opdat waardeinstijging of -daling in de belastingaanslag tot uitdrukking komt. Op deze wijze zou een rechtstreeks verband gelegd kunnen worden tussen de plannen tot stadsverbetering en de offers, die de gemeentenaren daarvoor moeten brengen. Uit een oogpunt van opvoeding tot burgerzin lijkt mij dit van niet te onderschatten betekenis.

's-Gravenhage.

Mr J. IN 'T VEELD

Interne financiering van onderontwikkelde landen

Een geleerde en profeet, Vinoba Bhave, trekt te voet door India om daar de deugden te prediken van broederschap en afstand van landbezit ten behoeve van minderbedeelden. Met betrekking tot deze actie voor herverdeling van land, een typisch Gandhiaanse oplossing voor een economisch-sociaal probleem van armoede, kan men zich afvragen of zij veel zal uitrichten. Niemand zal dit thans kunnen zeggen; zeker is echter dat op deze wijze reeds meer dan een miljoen hectare land vrijwillig is afgestaan. Men kan zich afvragen of het aldus gewonnen land ook economisch gewonnen zal zijn; zeker is in ieder geval dat de prediker ook op de noodzaak hiervan wijst en overigens zelf efficiënt genoeg is — zij het op Oosterse wijze — om zich op zijn tocht te doen volgen door een ossewagen met administratief personeel, kartotheek en schrijfmachines.

Grootte der kapitaalbehoefte.

In een rapport van UNO-experts, „Measures for the economic development of underdeveloped countries”, uitgebracht in 1951, wordt van de kapitaalbehoefte een raming gegeven, waarbij het gebied dat tot de onderontwikkelde landen wordt gerekend, een bevolking heeft van 1.500 mln en een totaal nationaal inkomen van \$ 96,6 mrd. Aan de door de UNO-experts gevolgde berekeningswijze kleven echter, ons inziens twee grote bezwaren: in de eerste plaats wordt geen rekening gehouden met de tussen de verschillende landen bestaande verschillen in bevolkingstoename, welke nu eenmaal aan de economische ontwikkeling zowel eisen als grenzen stelt en in de tweede plaats is klaarblijkelijk geen rekening gehouden met een aanvaardbare verhouding tussen het investeringsbedrag en de hieruit voortvloeiende vermeerdering van inkomen, welke verhouding kortweg aangeduid kan worden met „kapitaalcoëfficiënt”.

Met betrekking tot deze kapitaalcoëfficiënt — d.i. het aantal eenheden investering, nodig voor het creëren van 1 eenheid inkomen — mag op grond van verschillende studies ¹⁾ worden aangenomen, dat ook voor onderontwikkelde landen een kapitaalcoëfficiënt geldt, welke ongeveer met die van de meer ontwikkelde landen overeenkomt, een coëfficiënt derhalve liggende tussen 3 en 4. Het UNO-rapport nu acht voorlopig voor de onderontwikkelde landen een jaarlijks investeringsbedrag nodig van \$ 19 mrd teneinde het totale nationale inkomen met nog geen \$ 2,5 mrd te verhogen. Dit zou in feite neerkomen op een onaanvaardbare kapitaalcoëfficiënt van bijna 8. Houdt men integendeel rekening met een kapitaalcoëfficiënt van bijv. 3,5 en neemt men voorts in aanmerking het bevolkingsaccres in de verschillende groepen van onderontwikkelde landen, dan komt men tot het beeld als in tabel 1.

De berekening in tabel 1 blijft een ruwe benadering van boven af. In de praktijk zal men per land de onderlinge verhouding tussen de productieverhogingen in de verschillende sectoren van het economisch leven moeten bepalen. Daarbij zal men enerzijds moeten afgaan op de fysieke mogelijkheden, anderzijds op de eisen van een „balanced growth”. Wat dit laatste betreft, zal met name er tegen moeten worden gewaakt dat niet

Wat ook de merites van deze bijzondere actie mogen zijn, zij herinnert ons er aan dat de bestrijding der armoede en dus de bevordering van economische ontwikkeling, gepaard moet gaan met een bewerking van de mentaliteit der bevolking en wel met methoden, welke rekening houden met de eigenaardigheden van land en volk. Het wordt te dikwijls vergeten dat de ontwikkeling van landen met economische achterstand niet louter een kwestie is van kapitaalinjecties en ingenieursconstructies. Het land zelf moet „capitalminded” zijn: de ontwikkelingsprojecten moeten een plaats hebben in de harten en in de handen van hen die deze projecten zullen moeten helpen uitvoeren, onderhouden en, wat hun producten betreft, zullen moeten consumeren. De toetssteen voor deze mentaliteit is de mate, waarin het land zelf door eigen offers zijn economische ontwikkeling wil bevorderen. Financieel gezien betekent dit de mate waarin het land bereid is eigen besparingen in te zetten voor zijn economische ontwikkeling.

Op dit facet van eigen besparingen zal in het hierna volgende nader worden ingegaan. Het zal daarbij blijken dat de mate van eigen besparingen niet slechts een toetssteen is voor de aanwezigheid van een juiste mentaliteit ten opzichte van economische ontwikkeling, maar in zekere zin het criterium is van deze economische ontwikkeling zelf. De eerste vraag welke men zich in dit verband vanzelf stelt is: hoe groot is de kapitaalbehoefte der onderontwikkelde landen en in hoeverre kunnen de eigen besparingen dezer landen daarin voorzien?

¹⁾ Zie o.a. F. Pazos: „Economic development and financial stability”, (Staff Papers I.M.F., October 1953).

TABEL 1.

	a.	b.	c.	d.	e.
	nat. inkomen in 1949 in mrd \$	jaarl. bevolk- accres in naaste toekomst in pCt	noodzakelijke jaarl. vermeer- dering v. nat. inkomen in pCt (kol. b + 2)	noodzakelijke jaarl. invest. in pCt van nat. inkomen (kol. c x 3,5)	noodzakelijke jaarlijkse inves- tingen in aan- vangsjaren in mrd \$ (kol. d x kol. a) 100
Latijns Amerika	24	2,25	4,25	14,87	3,57
Afrika, excl. Egypte	13,2	1,25	3,25	11,37	1,49
Midden-Oos- ten, incl. Egypte	9	1,50	3,50	12,25	1,10
Zuid-Cen- traal Azië	24	1,50	3,50	12,25	2,94
Verre Oosten, excl. Japan	26,4	0,75	2,75	9,62 ⁶	2,54
	96,6				11,64

een of enkele sectoren een te grote ontwikkeling te zien geven, terwijl de andere achterblijven, daar de eerste sectoren mede zijn aangewezen op de laatste als markt voor hun nieuwe product. Een vergrote koopkrachtige vraag zal echter in deze laatste sectoren eerst ontstaan als ook daar het productie-inkomen is opgevoerd. Met een „balanced growth” houdt ook ten nauwste verband een migratie van arbeid. In het algemeen zal hierbij de agrarische productiesector moeten worden ontlast van een relatief te groot aantal arbeidskrachten, in de regel niet zozeer door de bestaande agrarische beroepsbevolking te verminderen, maar door het normale accres hiervan, ondanks de noodzakelijke verhoging der agrarische productie, grotendeels naar de andere sectoren te leiden.

Het ligt niet in het kader van ons betoog op deze aspecten van een harmonische ontwikkeling der onderscheiden economische sectoren verder in te gaan. Slechts zij nog opgemerkt, dat de geschiedenis van andere landen, welke een snelle economische ontwikkeling beleefden, heeft geleerd, dat de jaarlijkse vergroting der niet-agrarische productie ongeveer driemaal groter was dan die der agrarische.

Het belang van binnenlandse besparingen.

Voor de financiering nu van de in tabel 1 aangeduide kapitaalbehoefte van \$ 11;64 mrd stond in 1949 aan interne besparingen ter beschikking een bedrag van \$ 5,24 mrd, waarmee derhalve slechts ca 45 pCt van de kapitaalbehoefte gedekt zou zijn. De berekende kapitaalbehoefte moet dan ook gezien worden als een berekening van wat gewenst zou zijn; wat in feite in de afzonderlijke landen als doel zal moeten worden nagestreefd, hangt af van de aanwezige financieringsmogelijkheden. Met betrekking tot deze financieringsmogelijkheden wordt veelal zozeer de nadruk gelegd op buitenlands en internationaal kapitaal, dat aan de vergroting der binnenlandse besparingen relatief te weinig aandacht besteed wordt. Zo hier al op wordt ingegaan, geschiedt dit in de regel in de vorm van beschouwingen over de middelen, welke de spaarzin zouden kunnen bevorderen. Men mist in de literatuur over dit onderwerp beschouwingen waarin het accent wordt gelegd op een kwantitatieve analyse van wat het opvoeren der eigen besparingen als intern financieringsmiddel eigenlijk betekent.

Dat in het onderhavige artikel op dit kwantitatieve aspect nader wordt ingegaan, vloeit voort uit de overtuiging, dat het onvermogen van een land om uit eigen besparingen de noodzakelijke inkomensvermeerdering te financieren — het afhankelijk zijn derhalve van externe hulp, wil men althans niet nog verder achteruit gaan — in zekere zin identiek is met de status van onderontwikkeld

land. Het eigenlijke probleem der economische ontwikkeling is ons inziens de vraag, hoe de eigen kapitaalvorming, de interne financiering dus, kan worden opgevoerd. Het antwoord op deze vraag zal tevens een antwoord geven op de vraag hoelang het buitenland nog zal moeten bijspringen.

De bron voor de vergroting van het spaarvolume ligt niet zozeer in de normale spaarbronnen, welke door betere, spaarzin-bevorderende voorzieningen rijkelijker zouden moeten vloeien; de mogelijkheden ten deze zijn slechts zeer beperkt. Een vergroting van het spaarvolume zal eerder moeten worden gezocht in de additionele inkomens waarvan een groter percentage zal dienen te worden gespaard dan de in het land gebruikelijke spaarquote; groter zelfs dan de in ontwikkelde landen gebruikelijke spaarquote, daar alleen dan ten slotte de bestaande quote kan worden opgevoerd tot het peil der ontwikkelde landen. Hoe groot nu zal de spaarquote van het additionele inkomen, de marginale spaarquote derhalve, moeten zijn om dit te bereiken?

De marginale spaarquote.

Deze vraag is in haar algemeenheid moeilijk te beantwoorden. De mogelijkheden immers om de marginale spaarquote op te voeren verschillen van land tot land en zijn afhankelijk van de bestaande spaarquote en het bevolkingsaccres in het desbetreffende land. Wanneer men nu, uitgaande van een — overigens gunstige — kapitaalcoëfficiënt van 3,5 met betrekking tot de onderscheiden groepen van landen, genoemd in tabel 1, nagaat hoe daar de verhoudingen liggen, dan blijkt dat de bestaande spaarquote nauwelijks voldoende is om, bij het bestaande bevolkingsaccres, een constant inkomen per hoofd te verzekeren.

TABEL 2.

	Spaarquote in pCt van nat. inkomen	Jaarl. toeneming nat. inkomen t.g.v. eigen be- sparingen in pCt	Jaarl. toeneming bevolking in pCt
Latijns Amerika	8	2,3	2,25
Afrika	5,5	1,5	1,25
Midden-Oosten	5,5	1,5	1,50
Zuid-Centraal Azië	4,8	1,4	1,50
Verre Oosten	3	0,85	0,75

Onder deze omstandigheden kan niet worden verwacht, dat in de eigen economie der onderontwikkelde landen mogelijkheden aanwezig zijn tot het opvoeren op korte termijn en in een bevredigend tempo, van de marginale spaarquote, tenzij men een tijdelijke achteruitgang van het inkomen per hoofd in beschouwing zou willen nemen. Dit laatste moet echter politiek — en wellicht ook fysiek — als onaanvaardbaar worden beschouwd.

Het opvoeren van de marginale spaarquote zal dan ook practisch alleen verwezenlijkt kunnen worden met de hefboom van buitenlands en internationaal kapitaal. Evenwel zal moeten worden voorkomen, dat dit kapitaal, in plaats van dienstbaar te zijn aan het primaire doel t.w. het opvoeren van de eigen spaarquote, in feite wordt weggeconsumeerd. Dit gevaar is zeer reëel, in aanmerking genomen het lage levenspeil en de drang naar een hoger consumptieniveau, welke mede veroorzaakt is door het psychologische „demonstration effect” dat een vergelijking met andere landen oplevert.

Geeft men zich ten aanzien van wat aan buitenlandse hulp verwacht kan worden niet over aan utopieën, dan zou men zijn verwachtingen ten deze niet hoger mogen stellen dan de verwachting, dat gedurende een beperkt aantal jaren aan externe financiële hulp jaarlijks ten hoogste 1 pCt van het nationale inkomen door het des-

betreffende onderontwikkelde land kan worden aangehouden. Indien wij dit gegeven verder uitwerken en daarbij, teneinde voorzichtig te ramen, werken met een kapitaalcoëfficiënt van 4, dan kan men schematisch aangeven hoe in deze periode van buitenlandse hulp de spaarquote verloopt in een land, waar — zoals bijv. in India — de bestaande spaarquote ongeveer 5 pCt is en het bevolkingsaccres 1,25 pCt per jaar.

In het hieronder volgend schema is een dergelijke uitwerking gegeven en wordt er voorts van uitgegaan dat het land gedurende de periode van externe financiële bijstand, de consumptie per hoofd niet verder zal laten stijgen dan zonder die bijstand het geval zou zijn geweest, hetgeen, zo leert ons tabel 2, betekent, dat het land gedurende die periode zijn consumptie per hoofd praktisch constant houdt.

Betekenis der symbolen:

- Y -- nationaal inkomen
- I -- investeringen (bij een kapitaalcoëfficiënt van 4 het viervoudige van Y in het volgend jaar)
- S -- spaarvolume
- Sq -- spaarquote (in pCt van Y)
- E -- externe financiële hulp
- C -- consumptie
- Ch -- consumptie per hoofd
- B -- bevolking (in bevolkingseenheden, waarbij het getal voor het basisjaar — teneinde de vergelijking te vergemakkelijken — gelijk gesteld is aan het waardegetal voor de consumptie in het basisjaar), stijgend met 1,25 pCt per jaar.

TABEL 3.

Schema van de ontwikkeling van het nationale inkomen en de spaarquote bij een jaarlijkse externe hulp van 1 pCt van het nationale inkomen in het basisjaar en bij gelijkblijvende consumptie per hoofd

Jaar	Y	I	S	Sq	E	C	Ch	B
0	100	6,—	5,—	5,—	1	95,—	1	95,—
1	101,50	6,31	5,31	5,23	1	96,19	1	96,19
2	103,07	6,69	5,69	5,52	1	97,38	1	97,38
3	104,74	7,14	6,14	5,86	1	98,60	1	98,60
4	106,53	7,69	6,69	6,28	1	99,84	1	99,84
5	108,45	8,36	7,36	6,79	1	101,09	1	101,09
6	110,54	9,19	8,19	7,41	0	102,35	1	102,35

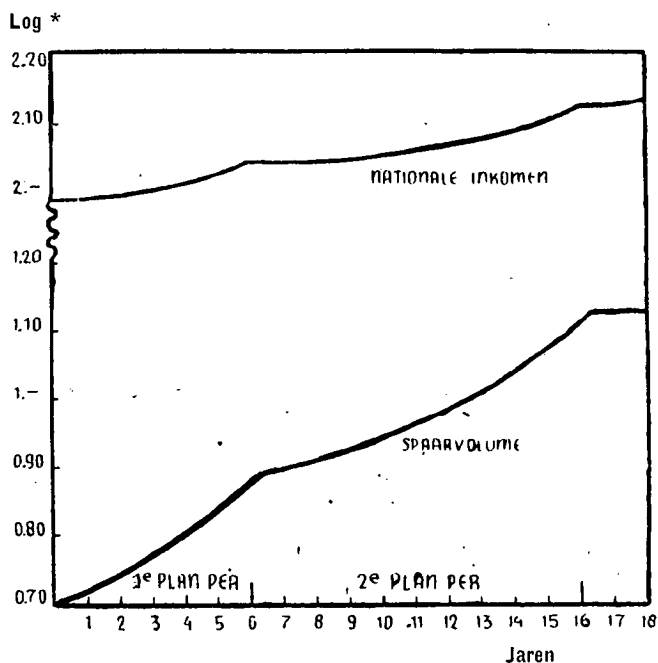
In het bovenstaande schema is het jaarlijks accres van B, dus ook van C, 1,25 pCt. Het blijkt dat, indien het land een 6-jarige buitenlandse hulp zal kunnen combineren met het binnenlandse offer van een uitstel der consumptieverhoging, in het zesde jaar nadat het investeringsprogramma is begonnen, een spaarquote bereikt zal zijn van ca 7,4 pCt. Een dergelijke spaarquote nu is voldoende om zonder verdere buitenlandse hulp een tweede planperiode te beginnen, ditmaal van 10 jaar, aan het eind waarvan een spaarquote kan zijn bereikt welke voldoende is om voortaan een jaarlijkse verhoging van de consumptie per hoofd van 1 pCt te bewerkstelligen. Voorwaarde zal echter zijn dat men de consumptie per hoofd in deze tweede periode jaarlijks niet meer laat stijgen dan ½ pCt. Een en ander is nader geïllustreerd in de hieronder volgende tabel, waarin de symbolen dezelfde betekenis hebben als in tabel 3 en waarin wederom is uitgegaan van een kapitaalcoëfficiënt van 4.

TABEL 4.

Schema van de ontwikkeling van het nationale inkomen en de spaarquote bij een stijging van de consumptie per hoofd van ½ pCt per jaar en bij een begin-spaarquote van 7,4 pCt

Jaar	Y	S	Sq	C	Ch	B
0	100	7,4	7,4	93,6	1,—	92,6
1	101,85	7,63	7,49	94,22	1,005	93,75
2	103,76	7,88	7,59	95,99	1,01	94,93
10	122,49	12,48	10,19	110,01	1,05	104,85

In de bovenstaande twee schema's loopt de marginale spaarquote geleidelijk op. In de eerste (6-jarige) planperiode van 20,6 tot 39,7 pCt, in de tweede (10-jarige) planperiode van 12,4 tot 36,6 pCt. Dit komt neer op een gemiddelde jaarlijkse marginale spaarquote van 25,4 pCt in de eerste en van 19,3 pCt in de tweede periode ²⁾. Gecombineerd geven de tabellen 3 en 4 het beeld dat is weergegeven in de onderstaande grafiek. Aangenomen is dat na jaar 16 de spaarquote en de marginale spaarquote 10 pCt zijn; alsdan zullen de curven van het nationale inkomen en het spaarvolume rechtlijnig en evenwijdig aan elkaar verlopen.

* Aangegeven zijn de logarithmen der waarde-eenheden van tabellen 3 en 4.

Het is duidelijk dat het land in kwestie een zeer grote krachtsinspanning moet verrichten om de gemiddelde jaarlijkse marginale spaarquote van 25,4 pCt in de eerste periode en van 19,3 pCt in de tweede periode op te brengen. Of dit in de praktijk uitvoerbaar is, zal van vele omstandigheden afhangen. De schema's moeten dan ook meer worden gezien als een illustratie van wat maximaal te bereiken zou zijn, waarbij er van uitgegaan wordt dat in een eerste planperiode in aanzienlijke mate buitenlandse financiële hulp kan worden verkregen. Naarmate deze hulp minder wordt of naarmate het consumptieniveau op politieke of andere gronden minder stringent zou kunnen worden beperkt, zal de economische ontwikkeling ook langzamer verlopen. In ieder geval is het duidelijk dat een marginale spaarquote van 50 pCt, welke bijv. in het Indiase vijfjarenplan in het vooruitzicht wordt gesteld voor de jaren volgend op de eerste planperiode van 5 jaren, irreëel moet worden genoemd; bij een dergelijke marginale spaarquote zou de consumptie per hoofd

²⁾ a) 1ste planperiode.

Vergroting Y is 1,1054 x basisbedrag. Dit betekent een jaarlijks stijgingspercentage van 1,685, berekend aldus: $6 \log(1+i) = \log 1,1054$; $\log(1+i) = 0,00725 = \log 1,01685$. Vergroting S is 1,638 x basisbedrag. Dit betekent een jaarlijks stijgingspercentage van 8,57, berekend aldus: $6 \log(1+i) = \log 1,638$; $\log(1+i) = 0,03571 = \log 1,0857$. De gemiddelde jaarlijkse marginale spaarquote is derhalve $\frac{0,05 \times 0,0857}{0,01685} \times 100 = 25,43$ pCt.

b) 2e planperiode.

Vergroting Y is 1,2249 x basisbedrag. Dit betekent een jaarlijks stijgingspercentage van 2,05, aldus berekend: $10 \log(1+i) = \log 1,2249$; $\log(1+i) = 0,008814 = \log 1,0205$. Vergroting S is 1,686 x basisbedrag. Dit betekent een jaarlijks stijgingspercentage van 5,36, aldus berekend: $10 \log(1+i) = \log 1,686$; $\log(1+i) = 0,022686 = \log 1,0536$. De gemiddelde jaarlijkse marginale spaarquote is derhalve $\frac{0,074 \times 0,0536}{0,0205} \times 100 = 19,35$ pCt.

zeer aanzienlijk omlaag moeten worden gebracht, hetgeen vanzelfsprekend onaanvaardbaar zou zijn.

De wijze waarop een marginale spaarquote van de orde van grootte als hierboven aangegeven dient te worden verzekerd, is een beleidsvraag welke in sterke mate afhankelijk is van de spaargewoonten en -instituten in de afzonderlijke landen. In de mate waarin de spontane marginale besparingen, geïnduceerd door de algemene verhoging der inkomens en gestimuleerd door bepaalde spaarfaciliteiten, beneden het niveau der gewenste marginale spaarquote liggen, zullen aanvullende belastingen voor de rest moeten zorgen. Men mag zich echter niet ontveinzen dat de fiscale autoriteiten hierbij staan voor een vrij ingewikkelde taak, daar de belastingen aldus moeten worden geheven dat zij in het bijzonder zullen drukken op de additionele inkomens. Een belangrijk punt is overigens, dat de Overheid zelf niet haar financiële inspanning mag verslappen door eventuele buitenlandse

hulp te gebruiken als substituut voor budgetaire middelen, welke anders in de kapitaalsfeer zouden zijn besteed, maar bij verkregen buitenlandse hulp wegvloeien in de consumptieve sfeer. Eenzelfde soort waakzaamheid zal moeten voorkomen dat in het geval van kapitaalimport voor consumptieve doeleinden, de consumptie met deze gehele invoer wordt verhoogd in plaats van slechts voor een gedeelte. Dit alles zijn — wij verhelen het ons niet — programmapunten, welke eerst in de praktijk concreter kunnen worden gesteld en toegepast. Hoofdzaak is, dat men zich bewust is van de centrale plaats der interne financiering in economische ontwikkelingsplannen en van de ernstige waarheid van wat Nurkse ³⁾ bondig formuleert: „capital is made at home”.

's-Gravenhage.

Drs E. P. M. TERVOOREN.

³⁾ R. Nurkse: „Problems of capital formation in underdeveloped countries”, Oxford 1953, blz. 141.

Het afbetalingskrediet in België

Zopas werd bij de Senaat een wetsvoorstel neergelegd er toe strekkend de verkoop op afbetaling te reglementeren. Dit is het zesde in een reeks waarvan het eerste in 1939 het licht zag, doch waarvan geen enkel in de beide kamers tot een wet kon worden afgewerkt. Een wetsontwerp door de vorige Regering ingediend verviel ingevolge de kamerontbinding. Niettemin blijkt uit deze herhaalde initiatieven de interesse die sommige parlementairen en meer onlangs de Regering zelf, voor deze kredietverlening aan de dag leggen. Zij sluiten hier trouwens slechts aan bij de gaandeweg omvangrijker wordende literatuur, die in België over het afbetalingskrediet is verschenen: beroepsfederaties, jaarverslagen van grote maatschappijen, het Economisch en Sociaal Instituut voor de Middenstand, de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven wijdden aan deze kredietverlening een speciaal onderzoek. De standpunten liggen dikwijls ver uit elkaar naargelang koper, verkoper of financier worden verdedigd, of men zijn betoog in een meer of minder „sociaal” kleedje wil passen.

Nu kan wel worden opgemerkt, dat het afbetalingskrediet in zijn functie in de nationale economie, praktisch door niemand meer wordt bestreden. Het oude conservatieve concept, dat kopen tegen neerlegging van het volle bedrag in contanten de enige gezonde en moreel te verantwoorden formule vormt, verliest gelukkig meer en meer veld. De voordelen van deze financieringsmethode zijn inderdaad te evident gebleken, zowel in haar sociaal als haar economisch aspect. Zuiver sociaal draagt zij in ruime mate bij tot verhoging van de levensstandaard van de massa, waar zij allerhande gebruiksvoorwerpen, vooral de duurdere en arbeidsbesparende, binnen haar bereik brengt. Daarenboven beïnvloedt zij de besteding van het inkomen in de zin van een overschakeling van niet duurzame naar duurzame verbruiksgoederen. Dit veronderstelt niettemin dat de gehele goederengamma, die men binnen het bereik van het grote publiek wil brengen, voldoende goedkoop en gemakkelijk te verkrijgen is. Economisch gezien kan aan deze vereiste worden beantwoord door de massaproductie. En deze wordt op haar beurt sterk gestimuleerd door massakrediet.

Er wordt vanzelfsprekend ook gewezen op de aan deze kredietverlening inherente gevaren. Haar wordt toe-

geschreven dat zij als effect heeft „to boom the boom and depress the depression”, en in crisisjaren een bron van tragedies is voor de onvoorzichtige koper die in de betere jaren zijn financiële capaciteit heeft overschat. Terecht of ten onrechte wordt aan deze laatste argumenten echter geleidelijk minder waarde gehecht. Theoretisch gezien is inzake de relatie volume van verkopen-verbruikskrediet niet afdoende uitgemaakt wat oorzaak en wat gevolg is. Practisch ontbreekt het ons — gelukkig — aan ervaring. Keert men zich anderzijds naar de Verenigde Staten, dan blijkt dat zelfs in de grote depressie deze rampen zich niet hebben voorgedaan.

Wanneer derhalve het afbetalingskrediet zo sterk de aandacht op zich heeft geconcentreerd dan is dit, menen wij, te wijten vooral aan de drie volgende factoren: de snelle groei van deze financiering sinds de oorlog en de plaats die zij in de economische en financiële structuur van het land heeft ingenomen. Voorts de misbruiken waartoe het afbetalingskrediet aanleiding heeft gegeven, en die te gemakkelijk worden veralgemeend of als corollarium van het krediet worden beschouwd.

De markt van het afbetalingskrediet in België.

a) Het kredietvolume.

In tegenstelling met wat wel eens verondersteld wordt, is het afbetalingskrediet geen na-oorlogs importartikel uit de Verenigde Staten. Prof. J. Collard meent te weten, dat de methode voor het eerst in België werd toegepast rond 1860 door de Compagnie Singer, en dat ze tamelijk snel werd overgenomen door vele producenten en handelaars in de sectoren der kleinere machines, huishoudartikelen, meubelen etc. In de periode tussen de twee oorlogen zouden daar vooral automobielen bijkomen, doch de gehele reeks van gefinancierde producten zou geleidelijk meer gediversifieerd worden. In het afgelopen decennium heeft dit krediet een nieuwe expansie gekend, zodat momenteel feitelijk alles op afbetaling kan verkregen worden, reizen naar het buitenland inbegrepen. Het valt nochtans op, dat in België vooral het afbetalingskrediet onder vorm van wat hier als „financieringen” is gekend — d.i. krediet voor aankopen van bepaalde voorwerpen, in tegenstelling met „persoonlijke leningen”, die meer een

persoonlijk en humanitair karakter vertonen ¹⁾ — een vluggere uitbreiding heeft genomen, terwijl de persoonlijke leningen van nog recente datum zijn. Het met deze laatste in Nederland overeenstemmende volkskrediet, was daar vóór de oorlog merkelijk beter ingeburgerd dan in België.

Aangaande het volume van het uitstaande afbetalingskrediet bestaan in België nog geen officiële of andere betrouwenswaardige statistieken. Hierin zal evenwel kortelings verandering worden gebracht, wanneer het Nationaal Instituut voor de Statistiek de nodige gegevens ter zake zal hebben verzameld. Inmiddels kan men slechts gissingen maken, maar aangenomen wordt dat het totaal bedrag, der in omloop zijnde afbetalingskredieten zich rond de 5 milliard frank beweegt, waarvan het grootste gedeelte (circa 3 milliard) verstrekt wordt door de banken. Een aanduiding in zake het belang van deze kredietverlening vindt men in de resultaten van een enquête die 'in 1948 door de „Beroepsvereniging van verkopers op afbetaling” werd ingesteld, en die per artikel het procentueel belang der op afbetaling gefinancierde verkopen in het totaal der verkopen aldus vaststelde:

Personenwagens	60 à 65 pCt	Huishoudapparaten	70 pCt
Industriële voertuigen	65 à 75 pCt	Zelfregistreerkassen	65 pCt
Motorfietsen	50 pCt	Kachels	20 pCt
Fietsen	40 pCt	Boekhandel (vulgarisatie- werken)	85 pCt
Meubelen	40 pCt		
Radiotoestellen	50 à 60 pCt		

De verklaring van de snelle groei van de financiering op afbetaling ligt zichtbaar in de grondige verandering, die zich in de levensgewoonten van een groot deel der bevolking heeft voorgedaan. De bijna onafgebroken hoogconjunctuur en de aanzienlijke stijging van de reële lonen, verhoogden het algemene welvaartspeil en brachten de normale verschuiving van de lagere naar de gemiddelde inkomensklasse mee. Het is inderdaad door personen, behorend tot deze klasse, dat het meest beroep op consumptiekrediet wordt gedaan, gezien daar het meest de behoeften kunnen worden uitgebreid en bevredigd. In de Verenigde Staten en West-Duitsland heeft zich trouwens hetzelfde verschijnsel voorgedaan.

b) Het aanbod van krediet.

Indien aldus de vraag naar dit krediet vrij gemakkelijk kan worden gelocaliseerd — al is deze localisatie zeer ruim — moeilijker is dit t.a.v. het aanbod van afbetalingskrediet. Men staat hier immers voor een zeer groot aantal geldschieters gespreid tussen de handelaar, die aan zijn regelmatige cliënt een krediet verschaft en de gespecialiseerde organismen; in deze laatste bestaat dan weer een grote verscheidenheid, en hun aantal loopt waarschijnlijk in de honderden.

Bij nadere beschouwing van de in de markt komende geldschieters op afbetaling blijkt nochtans, dat men deze instellingen in vier categorieën zou kunnen onderbrengen die verschillen op tal van belangrijke punten o.a. wat betreft de gefinancierde objecten, het bedrag der kredieten, de rentetarieven en meer. In verband hiermede houdt elk van deze vier groepen er een eigen techniek op na en bewerkt ook een eigen meer of minder ruime kring van de cliëntele.

In deze classificatie menen wij de scheidingslijn als volgt te kunnen trekken: de banken; de grote financieringsmaatschappijen; de kleinere financieringsmaatschappijen en een groep, die we hier gevoeglijk als „diversen” zullen aanduiden. Het dient echter van meet af aan gezegd, dat deze compartimentering niet te strak

mag worden opgevat: in elk van de vier categorieën komen inderdaad veel grensgevallen voor, waarvan de classificatie in ene of een volgende categorie stof tot discussie kan opleveren. Ook zou de lezer de zin van de classificatie verkeerd interpreteren, indien hij al hetgene wat bij de „diversen” werd ondergebracht mocht gaan beschouwen als van zeer ondergeschikt belang.

Met dit voor ogen kan het specifieke van elk der vier groepen als volgt worden beschreven.

De banken.

Alhoewel de banken zich pas later actief voor het afbetalingskrediet zijn gaan interesseren — een paar experimenten vóór de oorlog niet te na gesproken — hebben zij toch snel de eerste plaats op die markt verworven. Hun totaal uitstaande vorderingen worden op circa 3 milliard frank geraamd. Het verbruikskrediet onder de hoger vermelde „persoonlijke lening”-vorm (het Nederlandse volkskrediet) is trouwens bijna uitsluitend in de banken geconcentreerd, en dan nog maar bij een gering aantal onder hen.

Wat meer bepaald de financieringen betreft, geven de banken de voorkeur aan professioneel en vervoermaterieel alsmede industriële machines, en zullen zij er in algemene regel naar streven het bedrag van hun voorschot hoger dan fr. 20.000 te behouden. In feite ligt het gemiddelde kredietbedrag — determinerend voor de rendabiliteit van iedere financieringsmaatschappij — waarschijnlijk in de omgeving van 55.000 à 65.000 frank. Daarbij komt dat hun standing hun bepaalde verplichtingen oplegt, die tot uiting komen in een verder doorgedreven risicoselectie en het laag houden van het rentetarief.

Afbetalingskredieten door de banken toegestaan zullen tevoren nauwkeurig onder de loupe worden genomen, wat weliswaar de aan het krediet verbonden vaste kosten verhoogt, maar hun uiteindelijk ten goede komt door het zeer geringe percentage van onregelmatige gevallen — hetgeen op zijn beurt en ondanks deze hogere kosten de berekening van een lager rentetarief toelaat. Dit laatste belooft in doorsnee 6 pCt forfaitair, en is zonder twijfel het laagste, dat op deze soort kredieten wordt aangerekend. De financiering van bepaalde machines gebeurt bovendien tegen nog voordeliger voorwaarden.

De grote financieringsmaatschappijen.

In de tweede categorie zouden wij in globo slechts een viertal maatschappijen catalogeren, wier werkgebied zich practisch over het gehele land uitstrekt. Zij beschikken vanzelfsprekend niet over even belangrijke actiemiddelen als de banken, en hebben dienvolgens ook een geringere omzet. Evenwel financieren zij in hoofdzaak aankopen van dezelfde voorwerpen als die hoger bij de banken vermeld, met dit voorbehoud nochtans dat ze zich meer richten op de minder dure onder deze voorwerpen (meubilair, koelkasten, lichte moto's en scooters etc.). Hun voorschotten liggen derhalve meestal tussen 5.000 en 40.000 frank, zodat het gemiddeld bedrag van hun uitstaande kredieten aanzienlijk lager ligt dan bij de banken. Dit brengt voor hen de verplichting mede de vaste onkosten sterk te drukken, bij middel van een beperking van het voorafgaande onderzoek en de andere dossierkosten. Men bemerkt dan ook dat deze maatschappijen in hoofdzaak met de verkopers in relatie treden, terwijl de banken er steeds naar streven met de koper — tenslotte steeds het eerste element van het risico — contact

¹⁾ Alhoewel de scheidingslijn niet scherp te trekken is.

te nemen. Klaarblijkelijk is bij deze maatschappijen het risico aanzienlijk groter, hetgeen een grotere dekking vereist. Men vindt deze betrachting terug in de hogere rentetarieven, die gewoonlijk schommelen tussen 7 en 10 pCt forfaitair.¹⁾

De kleinere financieringsmaatschappijen.

In tegenstelling met de twee voorgaande klassen — waarin een zeer beperkt aantal kredietverlenende instellingen voorkomen — loopt het aantal maatschappijen, dat wij in deze derde categorie onderbrengen, waarschijnlijk in de honderden. Zij bevat inderdaad naast die maatschappijen die slechts over beperkte actiemiddelen beschikken, ook alle beginnende kredietinstellingen die zich nog geen werkelijke plaats op de markt hebben verzekerd.

De hoger geschetste lijnen inzake gemiddeld bedrag der kredieten, risicoselectie en tarieven, worden bij deze maatschappijen verder doorgetrokken. Tegenover kredietbedragen van 2.000 à 20.000 frank, staat een minder streng, meestal zeer summier onderzoek van het aangevraagde krediet. Rechtstreekse contacten met de kopers zijn zeer sporadisch, en naar hun solvabiliteit worden peilingen gedaan, soms door eigen agenten, veelal door bemiddeling van een inlichtingskantoor. Het risico wordt hiermede erg verzwaard, en het aantal kredieten dat geen reëmatige afwikkeling kent is legio. De hiermede samenlopende hoge vaste onkosten moeten derhalve ondervangen worden door de aangerekende rente, die — alhoewel onmogelijk met een zekere graad van benadering te omschrijven — gewoonlijk varieert tussen 10 en 20 pCt nominaal. De rentetarieven, die bij de twee hoger vermelde reeksen instellingen wiskundig worden berekend, zijn bij deze maatschappijen meestal zeer empirisch vastgesteld: in het licht van de resultaten van een bepaalde afgesloten periode, zullen voor het volgend tijdvak rentetarieven en afschrijvingen in een of andere zin worden aangepast.

De „diversen”.

Verbruikskrediet wordt in België ook verleend door een hele reeks firma's of instellingen, of in vormen, die niet onder de hoger aanvaarde classificatie vallen — hetgeen niet beduidt dat zij daarom alle minder ernstig of te weinig omvangrijk zijn om daarmee geassimileerd te worden. Wij brengen onder deze hoofding vooreerst de gespecialiseerde organismen, die afbetalingskrediet verlenen, ofwel aan de kopers van een bepaalde groep producenten of handelaars, ofwel zich richten op de financiering van wel bepaalde voorwerpen, als auto's, gas- en electriciteitsapparaten. Eveneens valt de kredietverlening van handelsfirma's, die zelf over voldoende liquiditeiten beschikken, onder deze rubriek. Onder deze bekleden de grootwarenhuizen een bijzondere plaats. Aangaande het

volume van de kredietverlening door deze laatste zijn weliswaar geen cijfers bekend, maar men krijgt er een idee van wanneer men weet dat in „Grand Bazar” in Antwerpen en succursales de verkopen op afbetaling 8 pCt belopen van de totale verkopen, hierbij rekening houdend dat circa 30 pCt van de omzet bestaat uit goederen, die essentieel niet voor dergelijke financiering in aanmerking komen. De tarieven door deze instellingen toegepast benaderen meestal die van de banken.

Een andere techniek die in dit verband dient vermeld is die der betaalzegelkassen, die na de oorlog enigszins in onbruik geraakte, maar thans o.a. in Luik door een grote financieringsmaatschappij opnieuw werd ingericht. Het systeem bestaat in de verkoop op afbetaling door de betaalzegelkas aan haar kredietnemers van aankoopbons waarmede in een bepaalde reeks detailzaken aankopen kunnen worden gedaan. Men wil in dit systeem — dat op sommige punten gelijkenis vertoont met de „charge credits” in de Verenigde Staten — een wapen zien in handen van de detailhandel in zijn concurrentiestrijd met de warenhuizen. In hoever het thans succes zal boeken kan moeilijk worden voorspeld.

Tenslotte kent men ook een reeks kredietinstellingen die hun activiteit niet als dusdanig uitoefenen, maar wel achter de façade van een gewone handelszaak, terwijl ze in feite de aangeboden goederen noch bezitten noch fabriceren, doch enkel bestellen. Het geldt hier vanzelfsprekend uitwassen van het afbetalingskrediet.

c) *De financiering van het afoetalingskrediet.*

Het verzamelen van de nodige geldmiddelen voor deze kredietverlening stelt vanzelfsprekend het minst problemen bij de banken, die hiervoor hun ontvangen crediteurengelden — en bij voorkeur de termijn-deposito's — zullen aanwenden. Bovendien is het hun steeds mogelijk een zeker deel van hun wisselportefeuille bij parastatale kredietinstellingen te herdisconteren. Moeilijker wordt de zaak uiteraard voor de andere financieringsmaatschappijen, waarvan de eigen middelen meestal beperkt zijn, en die bijgevolg beroep moeten doen op andere financiële instellingen. De daar opneembare geldmiddelen zijn echter meestal schaars en duur, zelfs bij de verzekeringsmaatschappijen die nochtans een grote belangstelling voor het afbetalingskrediet aan de dag leggen. Ook wordt beroep gedaan op herfinancieringsmaatschappijen, doch ook hier valt de financiering niet goedkoop uit.

Deze over het algemeen dure herfinanciering is trouwens een van de redenen van de geleidelijk oplopende rentetarieven naar gelang de koper met minder belangrijke financieringsmaatschappijen heeft te doen, of meer of minder wissels heeft geaccepteerd. Maandelijks vervallende wissels vinden immers steeds een gemakkelijker afzet op de geldmarkt dan een éénmalige wissel.

Antwerpen.

J. TEYSSSEN.

De opleiding van organisatiedeskundigen

Op 4 Augustus 1953 bracht de Commissie van Advies inzake de Opleiding van Deskundigen op het gebied van Leiding en Organisatie van Bedrijven haar rapport uit ¹⁾. Inmiddels is dit rapport in druk verschenen. Het geeft een zeer duidelijk beeld van de huidige situatie op dit gebied en van de wensen, welke de Commissie koes-

tert. Zij is daarbij gekomen tot zeer concrete formuleringen, welke zich lenen voor prompte toepassing in de praktijk.

Wanneer ik hier nog enkele opmerkingen over dit onderwerp wil maken, is dat niet, omdat ik de voorgestelde maatregelen geen verbetering acht. Veeleer word ik geleid door de overweging, dat er aan de huidige stand van de opleiding nog enige ernstige bezwaren kleven,

¹⁾ „De opleiding van deskundigen op het gebied van leiding en organisatie van bedrijven”. Staatsdrukkerij en -uitgeverijbedrijf, 's-Gravenhage, f 1,80.

welke de Commissie niet of onvoldoende onder de ogen heeft gezien. Daarbij zal ik me beperken tot de opleidingen voor economisch-organisatorisch en administratief-organisatorisch deskundige.

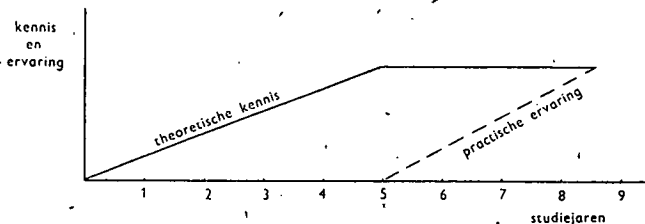
Voor het met vrucht uitoefenen van het vak van organisatiedeskundige ten behoeve van het bedrijfsleven, resp. het bestuursapparaat, is het noodzakelijk, dat men behalve over een hoeveelheid kennis, over een bepaalde aanleg beschikt. Men dient een aantal karaktereigenschappen te hebben, zoals initiatief, behoefte zich te doen gelden, scheppingsdrang, doelbewustheid, zonder welke het onmogelijk is een organisatie tot stand te brengen of te verbeteren. Gezien het tekort aan organisatiedeskundigen dient men op zijn minst te eisen, dat de opleiding de jonge mensen met de vereiste aanleg niet afschrikt, wanneer men al niet wil komen tot de eis, dat de opleiding deze eigenschappen dient te ontwikkelen.

Een tweede noodzakelijke voorwaarde is, dat de begrippen; waarmee de studerende theoretisch leert werken, voor hem een concrete inhoud krijgen. Dat kan alleen, wanneer de theoretische kennis en de praktische ervaring hand in hand gaan.

Te onderzoeken is nu, in hoeverre de voorstellen van de Commissie aan deze beide eisen voldoen. Het eenvoudigst ligt de zaak bij de opleiding voor administratief-organisatorische deskundigen, waarvoor de Commissie verwijst naar de bestaande academische en N.I.v.A.-opleidingen voor accountant, die — reeds nu — veel aandacht aan organisatorische vraagstukken geven, zodat met een matige uitbreiding in deze richting zou kunnen worden volstaan. In feite is de situatie echter zodanig, dat de opleiding van het N.I.v.A. voor een jonge man met een overmaat aan scheppingsdrang en initiatief eerder afschrikwekkend dan aantrekkelijk is. De lange duur van de studie en de praktische omstandigheid, dat de overgrote meerderheid der assistenten veeleer kritisch dan scheppend werkzaam zijn, vormen de oorzaak hiervan.

De afgestudeerde accountants zijn uiterst kritische cijferbeoordelaars, zijn mensen voor wie de waarheid bovenal gaat, en op grond daarvan vervullen zij een onontbeerlijke maatschappelijke taak. Maar slechts een kleine minderheid der accountants houdt zich bezig met andere dan de eenvoudigste organisatorische vraagstukken. Wij achten het dan ook uitgesloten, dat uit de kring der accountants een voldoende aantal organisatie-deskundigen naar voren zal komen.

Voor de economisch-organisatorische opleiding adviseert de Commissie een post-academische opleiding, die enigszins doet denken aan die der academisch gevormde accountants, met dien verstande, dat enige praktijkjaren wenselijk worden geacht. Het verloop van theoretische en praktische ontwikkeling wordt dan ongeveer als volgt:

Een belangrijk deel van de met zoveel moeite verworven theoretische kennis blijft jarenlang steriel. Een deel van de studietijd in de laatste jaren zal dus nodig zijn, om de kennis, die in het verleden het geestelijk eigendom van de student was, weer op te frissen. Dit is toch geen efficiënt systeem.

Zou het niet beter zijn, de studie zo in te richten, dat de studenten na hun kandidaats reeds in de praktijk werkzaam zijn? Dan zou het tijdens de doctoraal studie geleerde in belangrijke mate het karakter krijgen van antwoorden op vragen, die in de praktijk zijn gerezen en wordt deze studie dus veel productiever. De studie van de vakken, die voor de organisatiedeskundige van minder betekenis zijn, zou voor het doctoraal examen tot een minimum dienen te worden teruggebracht.

Het is een bekend beginsel in de paedagogiek, dat men denken en doen moet combineren. Men leert wiskunde door de theorie in verband te brengen met het oplossen van vraagstukken en talen door de geleerde grammatica in thema's te gebruiken; zo lere men ook organiseren door de theorie met de praktijk in verband te brengen. Het oplossen van geschematiseerde vraagstukken kan hier geen baat brengen, daar deze één van de grootste praktische problemen, nl. het verkopen van een betere organisatie aan degenen, die met of in haar zullen werken, ontberen.

De afgestudeerde is aangewezen op de praktijk. Zijn theoretische kennis zal hij slechts matig kunnen bijhouden, zijn praktische ervaring neemt steeds toe. Hij zal dus na verloop van bijv. 10 à 15 jaar theoretisch achter zijn. Dan is een theoretische cursus nodig, welke voor een deel de achtergronden zal geven van de in de praktijk reeds toegepaste werkwijzen en tevens een basis zal leggen voor verdere ontwikkeling. Het doceren aan dergelijke cursussen, voor een in de praktijk bedreven gezelschap, zal een aantrekkelijke, maar uiterst moeilijke taak zijn. Ik vrees, dat deze op zichzelf aantrekkelijke gedachte moeilijk zal zijn te verwezenlijken.

's-Gravenhage.

J. G. STRIDIRON.

BEDRIJFSECONOMISCHE NOTITIES

Het jaarverslag van Unilever over 1953

„De algemene economische herleving, die in het tweede halfjaar van 1952 inzette, duurde ook in 1953 voort en het afgelopen jaar is, naar alle waarschijnlijkheid — voor de wereld als geheel genomen — het gunstigste geweest sinds het einde van de oorlog”. De gedachte, uitgedrukt in deze zinsnede, overgenomen uit het verslag, blijkt wel van bijzondere toepassing op de resultaten van Unilever. Niet alleen bereikten de omzetten met f 13,9 mrd een record-hoogte, ook de „bedrijfswinst” (= geconsolideerde bruto winst) en de „geconsolideerde netto winst” (het verschil tussen deze twee bestaat bijna geheel uit belastingen) waren met respectievelijk f 654 mln en f 274 mln groter dan ooit tevoren.

In onderstaand overzicht komt het verloop van omzet en winst in de na-oorlogse jaren tot uitdrukking:

	(in miljoenen guldens)								
	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953
omzet	3.286	3.619	5.124	6.602	8.522	10.522	12.826	12.983	13.900
bedrijfswinst	223	267	347	322	340	555	574	412	654
belastingen over het boekjaar	144	145	202	186	195	313	351	235	359
geconsolideerde netto winst	84	88	91	112	208	205	200	223	274

De geleidelijke en voortdurende stijging van de omzet en van de geconsolideerde netto winst (voor de laatste

alleen met uitzondering van de jaren 1950 en 1951) is uit dit cijferoverzicht duidelijk waarneembaar.

Ook het op de gewone aandelen van de N.V. uitgekeerde dividend is in deze periode toegenomen. Van 4,45 pCt in 1945 steeg het tot 8,9 pCt in 1946, daarna tot 12 pCt in 1950 en ten slotte tot 14 pCt in 1953. De — iets hoger liggende — dividendpercentages van de Limited vertonen, gezien de vaste verhouding tussen de dividenden van de N.V. en Limited ingevolge de egalisatie-overeenkomst tussen de beide maatschappijen, een evenredige toename.

Wijzigingen in de opstelling van de jaarrekening.

In vervolg op de veranderingen die in de afgelopen jaren reeds ten aanzien van de jaarrekening werden doorgevoerd zijn met ingang van 1953 de volgende belangrijke wijzigingen aangebracht:

1. Nadat reeds in voorgaande jaren herwaardering van vaste activa plaats had, o.a. in Frankrijk, België, Duitsland, Canada en Australië, heeft men die herwaardering thans ook in een aantal andere landen (w.o. Nederland en Engeland) doen plaatsvinden.

2. Niet meer alleen de vlottende doch ook alle andere activa en passiva van buitenlandse onderhorige maatschappijen zullen voortaan in de geconsolideerde balans worden opgenomen tegen de op de balansdatum geldende koersen. (Vóór 1953 werden de vaste activa herleid tegen de koersen in het jaar van aanschaffing of herwaardering).

3. De post „Verschil tussen de boekwaarde en de nominale waarde van aandelen in onderhorige maatschappijen en goodwill”, per 31 December 1952 f 644 mln bedragende, is uit de balans geëlimineerd. Het verslag vermeldt: „Dit bedrag is ontstaan als gevolg van verwervingen van aandelen in onderhorige maatschappijen en herwaarderingen gedurende een lange reeks van jaren”.

Als commentaar op deze wijzigingen kon het volgende worden opgemerkt:

ad 1. De herwaardering van de vaste activa geschiedt „op de grondslag hunner huidige economische waarde”. Het verslag tekent daarbij nog aan: „Daarbij is in het bijzonder rekening gehouden met de ontwikkeling van de techniek, de met betrekking tot onze producten te verwachten veranderingen in de consumptiegewoonten van het publiek en de mate waarin onze na-oorlogse plannen tot vervanging van vaste activa zijn uitgevoerd”, en voorts „... wij hebben in ieder afzonderlijk geval gestreefd naar een redelijke waardering op basis van een efficiënt en economisch verantwoord gebruik van het desbetreffende activum”. Deze formuleringen doen denken aan een waardering naar vervangingswaarde, waarbij men zich op de zgn. economische vervanging baseert. Dat in vele gevallen niet naar vervangingswaarde — beschouwd als actuele prijs van een technisch identiek productiemiddel — gewaardeerd kan worden ligt voor de hand gezien het feit dat veelal niet tot een dergelijke vervanging zal worden overgegaan (men denke bijv. aan de sterke ontwikkeling van de wasmiddelenindustrie).

Het verslag wijst er uitdrukkelijk op dat de verandering in de opstelling van de jaarrekening geen afwijking van het beginsel van afschrijving op de grondslag der vervangingswaarde inhoudt. De nieuwe afschrijving, berekend op basis van de herwaardering der vaste activa, treedt in de plaats zowel van de oude afschrijving op basis van de oorspronkelijke aanschaffingsprijs als van de afzonderlijke jaarlijkse reservering voor vervanging van vaste activa. In feite zal er op dit punt dus weinig veranderen.

Het verslag laat geen twijfel bestaan omtrent de veiligheid van de waardering: „de totale waarde, waartegen de activa na deze herwaardering te boek staan, blijft conservatief”.

ad 2. Deze wijziging hangt voor een deel samen met de vorige. In verband nl. met het feit dat per ultimo 1953 ook Engeland en Nederland in de herwaardering van de vaste activa zijn betrokken zou het niet consequent zijn geweest om de vaste activa van buitenlandse onderhorige maatschappijen in de geconsolideerde balans op de „oude” wijze te blijven waarderen. Het gegeven, dat zowel de vaste activa als een belangrijk deel van de (netto) vlottende activa van de genoemde buitenlandse maatschappijen „deel uitmaken van het door die maatschappijen permanent geïnvesteerde vermogen” geeft de Unilever bovendien aanleiding beide categorieën van activa op dezelfde wijze te waarderen.

Bij consolidatie kan men t.a.v. waardering en herleiding veelal verschillende systemen volgen. Ieder die wel eens bij consolidatiewerkzaamheden betrokken is geweest, weet dat zich bij elk systeem moeilijkheden en bezwaren voordoen. De toepassing van een bepaald systeem wordt ook door bepaalde omstandigheden geconditioneerd. Vandaar ook de zin in het verslag: „Uiteraard zal dit systeem bij verandering in de omstandigheden zo nodig worden gewijzigd”.

ad 3. De elimineren van de post „Verschil tussen de boekwaarde en de nominale waarde van aandelen in onderhorige maatschappijen en goodwill” is geschied omdat er „geen in ieder opzicht bevredigende methode” bestaat om de waarde van dit immateriële actief te bepalen. Op de keper beschouwd is het toch merkwaardig — de gepubliceerde balans bedoelt toch enig idee te geven van het vermogen van de Unilever — dat, omdat de waarde van een bepaald actief niet exact of bij benadering is te bepalen, het dan maar voor nihil in de balans op te nemen. Men realiseert zich dat het hier gaat om een post per ultimo 1952 van ca f 650 mln, bij een balanstelling van ca f 5.600 mln. In het algemeen worden dergelijke mutaties niet betreurd; men spreekt zelfs met lof van het verdwijnen van een „Schönheitsfehler”. Toch zijn deze en dergelijke feiten dunkt mij tekenend voor de aard (en de stand?) van de bedrijfseconomie. Wanneer de voorzichtigheid, wegens de onmogelijkheid tot exacte toekomstprognose, als hoogste (bedrijfseconomische) wijsheid geldt is daarmee — gezien de verschillen in subjectieve realisering van deze deugd (of ondeugd) — de objectiviteit in de bedrijfseconomie zoek. Dit wordt door velen betreurd en vandaar de talrijke ernstige pogingen om de realiteit aan de hand van objectieve criteria te vatten en weer te geven; anderen zien evenwel in deze betrekkelijke ongrijpbaarheid juist de attractie van de bedrijfseconomie. Een van de gevolgen is intussen de principiële onoplosbaarheid van meningsverschillen bijv. omtrent de grootte van reservering en winstuitkering tussen de groepen van belanghebbenden, waarmede de financiële pers ons welhaast dagelijks confronteert.

Winstbestemming en investeringen.

De winstbestemming in de jaren 1947 t/m 1953 blijkt uit het volgende overzicht:

	(in miljoenen guldens)						
	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953
a. uitgekeerd als dividend ..	60	60	60	68	67	75	82
b. in het bedrijf gehouden	31	51	148	137	134	148	191

aan de gewone aandeelhouders toekomende winst in procenten van het hun toekomend vermogen:

	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953
c. uitgekeerd	2,2	1,9	1,6	1,8	1,5	2,2	2,4
d. in het bedrijf gehouden	3,0	4,3	10,4	8,1	6,7	8,5	9,8

Uit deze cijfers blijkt de voorzichtige dividendpolitiek van de Unilever; van de totale (gepubliceerde) geconsolideerde nettowinst werd gemiddeld slechts ca 36 pCt uitgekeerd. Ook de onder c en d weergegeven percentages illustreren duidelijk de verhoudingen. Het is merkwaardig dat in het verslag de procenten achter d worden vermeld onder het hoofd „Aan de gewone aandeelhouders toekomende winst (cursivering van mij, S.) in procenten van het hun toekomend vermogen”. Men zou geneigd zijn daaruit af te leiden dat de Unilever blijkbaar geen scherpe tegenstelling ziet tussen de aan de gewone aandeelhouders toekomende winst en de in het bedrijf gehouden winst. Of ook de aandeelhouders van Unilever hier geen tegenstelling zien kan geredelijk worden betwijfeld. De toekomst zal leren of het gesuggereerde aanvaardbaar is; een uitkering van agio bonussen kan het gelijk in deze kwestie aan de zijde van de maatschappij brengen.

Vanzelfsprekend ligt er een verband tussen de omvangrijke winstinhoudingen enerzijds en de enorme na-oorlogse investeringen anderzijds. De aard en omvang van de investeringen in de periode 1947 t/m 1953 kan als volgt worden weergegeven:

(in miljoenen gulden)

	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	Totaal
a. jaarlijkse investeringen in vaste activa	101	135	192	209	292	292	226	1.447
b. jaarlijkse toename van het bedrijfskapitaal ..	129	119	249	217	333	17	139	1.203
	230	254	441	426	625	309	365	2.650

Deze cijfers worden vermeld in een grafiek, opgenomen in het besproken jaarverslag. Enige toelichting bij de grootheden a en b wordt helaas niet verstrekt. Bij nader onderzoek blijkt dat onder b moet worden verstaan de jaarlijkse toename van de netto vlottende activa (= vlottende activa minus vlottende passiva). Een jaarlijkse toename van dit cijfer kan dus ook het gevolg zijn van een daling van de vlottende passiva (w.o. „crediteuren” en „op korte termijn opgenomen gelden”), bijv. als gevolg van een substitutie van kort door lang crediet.

Globaal genomen bedraagt van 1947 op 1953 de stijging van de vlottende activa f 2.250 mln en de toename van de vlottende passiva f 1.050 mln; het netto vlottend actief nam dus met rond f 1.200 mln toe. Wat de onder a. vermelde investeringen in vaste activa betreft: door ons kon aan de hand van de jaarverslagen niet worden nagegaan of men hier met bruto dan wel met netto investeringen te doen heeft. Het vinden van een aansluiting tussen de investeringscijfers uit de verschillende financiële overzichten bleek niet wel mogelijk. Daar kunnen aanvaardbare redenen voor zijn; het moet echter wel voorkomen kunnen worden dat in hetzelfde verslag de omvang van één bepaalde grootheid verschillend wordt aangegeven. De investeringen in vaste activa in 1952 bedroegen nl. volgens een opmerking op blz. 13 iets meer dan f 280 mln; het overzicht op blz. 37 geeft hier het cijfer van f 292 mln.

Ten aanzien van de financiering van de investeringen volgens het hierboven verstrekte overzicht, vermeldt het verslag dat deze voor ruim 40 pCt (f 1.088 mln) uit ingehouden winst, voor ca 35 pCt (f 909 mln) uit afschrijvingen en voor 25 pCt (f 653 mln) uit nieuw geld (aandelen en obligaties) geschiedde.

Een bespreking van het Unilever-jaarverslag binnen het

kader van een bedrijfseconomische notitie moet zich beperken tot enkele „grepen”. Men bepaalt zich tot een aantal belangwekkende aspecten; andere, eveneens interessante, onderdelen moeten onbesproken blijven. Bij lezing van het verslag valt intussen nog wel op dat de liquiditeitspositie bevredigend wordt geacht. De aanduiding van de verwachtingen voor 1954 is wel zeer beknopt; onder het hoofd „resultaten” wordt hieromtrent gesteld: „De omzetten en de winsten in het lopende boekjaar zijn tot nog toe bevredigend”. De soberheid en de voorzichtigheid in de Unilever-jaarverslagen in acht nemend zou men hieruit de verwachting kunnen destilleren van een continuatie van de gunstige ontwikkeling van deze onderneming.

Ten aanzien van de vorm zij opgemerkt dat dit verslag niet uitmunt in ordelijkheid en overzichtelijkheid. Opvallend is bijv. de grillige volgorde waarin de verschillende onderwerpen in het verslag van het bestuur aan de orde worden gesteld. Een wat logischer indeling van het verslag zal de leesbaarheid er van zeker ten goede komen:

Voorburg.

Th. M. SCHOLTEN.

AANTEKENING

Is de Belgische rijksbegroting over haar hoogtepunt heen?

Voor het dienstjaar 1953 bereikten de totale uitgaven-vooruitzichten op de Belgische rijksbegroting fr. 100.358 mln. Het was de eerste maal dat de honderd miljard werd overschreden.

De aanvankelijke begrotingsvooruitzichten voor 1954 bedragen in totaal slechts fr. 96.732 mln. De mogelijkheid bestaat weliswaar, dat dit bedrag in de loop van het dienstjaar wordt opgevoerd en dat daartoe bijkredieten worden aangevraagd. Merken wij nochtans op dat het aanvankelijk bedrag voor 1953 fr. 98.532 mln bedroeg, dus bijna 2 miljard meer dan voor 1954. Daarbij komt nog dat het belangrijkste voor 1953 toegestane bijkrediet, te weten fr. 1.400 mln, de uitzonderlijke overstromingschade van Februari 1953 betrof. Men mag dus wel de gegronde hoop koesteren dat de uiteindelijke begrotingskredieten voor het lopend dienstjaar een paar miljard beneden het hoogtepunt van 1953 zullen blijven.

* *

Zoals men weet, wordt de rijksbegroting gesplitst in een gewone en een buitengewone begroting. Men neemt aan dat de uitgaven die op deze laatste zijn ingeschreven mogen worden gefinancierd door leningen. Wat de gewone begroting betreft, zorgt ieder Minister van Financiën er voor deze zo goed mogelijk in evenwicht voor te stellen. Voor 1954 staan op het ontwerp van de gewone begroting fr. 79.142 mln uitgaven tegenover fr. 79.209 mln ontvangsten.

Belangrijker is echter het bereikte resultaat bij de verwerkelijking van de begrotingen der voorbije dienstjaren:

(in miljoenen francs)

Jaar	Ontvangsten	Vastleggingen	Kasuitgaven	Verschillen 1 - 2	Verschillen 1 - 3
	1	2	3	4	5
1949	67.049	67.356	71.064	— 307	— 4.015
1950	63.421	63.645	63.027	— 224	+ 394
1951	76.769	72.041	66.834	+ 4.728	+ 9.935
1952	77.640	76.401	75.836	+ 1.239	+ 1.804
1953	77.400	79.000	75.000	— 1.600	+ 2.400

(herziene ramingen)

Kolom 4 geeft de resultaten van zuiver begrotingsstandpunt uit. Kolom 3 daarentegen geeft de resultaten van al de kasverrichtingen verbonden aan het overeenstemmend dienstjaar (kalenderjaar + aanvullende periode).

I. De begroting der gewone uitgaven.

Dank zij het eenvormig schema, naar hetwelk de 15 departementale gewone uitgavenbegrotingen zijn opgesteld, is het mogelijk deze globaal te ontleden, zij het in beperkte mate, volgens de aard der uitgaven. Hier volgt op deze basis een vergelijking van de aanvankelijke uitgavenramingen voor 1954 met de definitieve kredieten voor 1953 en met de vastleggingen van de kredieten voor 1952 (tussen haakjes zijn deze kredieten zelf vermeld).

Omschrijving	1952		1953	1954
	Kredieten	Vastleggingen	Kredieten	Ramingen
(in miljoenen francs)				
A. Departementale begrotingen.				
1. Personeelsuitgaven	(15.464)	15.285	16.267	17.017
2. Materieeluitgaven	(7.275)	7.193	7.553	7.444
3. Toelagen	(27.458)	27.112	26.708	26.274
4. Werken en andere uitgaven	(5.025)	4.786	6.616	5.061
B. Speciale begrotingen.				
5. Rijksschuld	(10.368)	10.311	10.902	11.685
6. Pensioenen	(10.640)	10.623	10.874	10.571
7. Dotatiën	(257)	257	255	257
8. Terugbetalingen	(900)	834	978	834
Totaal	(77.397)	76.401	80.154	79.142

Wanneer geen rekening wordt gehouden met de kredieten voor schuldvorderingen uit voorgaande dienstjaren (968 mln), is het totaal voor 1953 te herleiden tot fr. 79.186 mln. Vermelden wij nog, dat het oorspronkelijk totaal der ramingen voor 1953 fr. 77.856 mln bedroeg. Tenzij de bijkredieten voor 1954, die nog moeten worden aangevraagd, inbegrepen die betrekking hebbend op vorige dienstjaren, tot fr. 1. mrd zouden kunnen worden beperkt, zullen de uiteindelijke kredieten voor 1954 iets hoger komen te liggen dan die voor 1953. Vergeleken met 1952 liggen de totale kredieten voor 1953 en het vermoedelijk uiteindelijk bedrag der kredieten voor 1954 ongeveer 3 milliard hoger.

Er dient opgemerkt te worden, dat de kredieten het maximum aangeven der voorziene uitgaven. De vastleggingen, d.w.z. de aangewende kredieten, blijven dus normaliter iets lager dan de kredieten zelf. Voor 1952 ligt het totaal der vastleggingen ongeveer 1 milliard beneden de kredieten. Voor 1953 en 1954 mag men ongeveer een zelfde verhouding aannemen.

Sommige categorieën van uitgaven vergen enig commentaar.

1. Personeelsuitgaven.

Van 1949 tot 1954 zijn deze gestegen van 11,5 tot 17 mrd, derhalve met 5,5 mrd in zes jaar. Deze belangrijke verhoging heeft in grote mate de voortdurende stijging der gewone begroting bepaald. De twee voornaamste oorzaken er van zijn:

a) de gedurige toeneming van het personeelsaantal, hoofdzakelijk bij landsverdediging — vermeerdering met 31.870 eenheden van 1 Mei 1949 tot 1 Juli 1953 — en bij Openbaar Onderwijs — vermeerdering met 4.347 eenheden;

b) de herhaalde herzieningen der weddeschalen, alsmede de stijging van de prijzenindex.

2. Materieeluitgaven.

Wat de eigenlijke departementen betreft, zijn deze uitgaven betrekkelijk stabiel gebleven gedurende de laatste vijf jaar. Voor de bijzondere lichamen (leger, onderwijzend personeel enz.) was de stijging integendeel zeer sterk. De oorzaak hiervan ligt hoofdzakelijk bij de toegenomen behoeften van het leger. Terwijl deze uitgavenpost voor de landsverdediging in 1949 nog maar fr. 1.799 mln bedroeg, is hij in 1954 gestegen tot ongeveer fr. 5.510 mln.

3. Toelagen.

Dit is een zeer zware last op de rijksbegroting. In 1952 bedroeg deze post 35 pCt, in 1954 nog 33 pCt, van het totaal der gewone begroting. In deze categorie van uitgaven komt een belangrijk gedeelte van de economische, sociale en culturele politiek tot uitdrukking. Vandaar, dat een systematische analyse van die uitgaven van groot belang is. Het moet worden betreurd dat de Algemene Toelichting der Belgische begroting doorgaans geen voldoening schenkt op dit gebied. Wel vestigt zij de aandacht op bepaalde aspecten der toelagen, doch een volledig sluitend overzicht ontbreekt meestal.

a. toelagen van economische aard.

De hulp aan de steenkoolnijverheid, die in 1949 nog ca fr. 2 mrd bedroeg, is geleidelijk verminderd tot fr. 119 mln voor 1954. Door het van kracht worden der Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal op 16 Maart 1953, ontstond voor de Belgische begroting echter een nieuwe jaarlijkse last van fr. 675 mln. Het betreft de bijdrage van België in het Perekwatiefonds.

De toelagen voor steun aan de Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen hebben eveneens in zeer aanzienlijke mate geëvolueerd. In 1949 voorzag de rijksbegroting nog een krediet van fr. 2.688 mln voor tussenkomst van de Staat in het exploitatietekort van de N.M.B.S. Om deze situatie te verhelpen werd een vierjarig saneringsprogramma ontworpen, omvattende verlaging der uitgaven en verhoging der ontvangsten. Belangwekkende resultaten werden bereikt, zodanig dat de oorspronkelijke begroting 1954 nog slechts een staats-tussenkomst in het uitbatingstekort van 150 miljoen voorziet. Afgezien van de kwestie of dit bedrag in de loop van het jaar niet zal moeten worden verhoogd, dient er op te worden gewezen, dat een groot deel van de vroegere toelage werd omgezet in een reeks vergoedingen aan de N.M.B.S., toegestaan voor kosten welke haar van staatswege werden opgedrongen, inzonderheid de diverse speciale tariefverminderingen voor reizigersvervoer en een zeker deel van de uitermate hoge pensioenlast. In totaal belopen deze conventionele vergoedingen fr. 1.387 mln in 1954.

De toelagen in verband met de prijzenpolitiek (levensmiddelen) zijn tot een relatief gering bedrag herleid geworden: fr. 180 mln voor 1954. In 1949 voorzag de begroting nog fr. 3,7 mrd.

b. tussenkomsten op sociaal gebied.

Het volgend overzicht wordt hiervan gegeven in de Algemene Toelichting van 1954.

Vooruitzichten voor 1954

I. Maatschappelijke zekerheid.	
1. Ouderdomspensioenen	fr. 3.572 mln
2. Werkloosheid	„ 4.557 „
3. Ziekte en invaliditeit	„ 1.686 „
4. Kindertoelagen	„ 705 „
5. Gebrekkigen en verminkten	„ 496 „
II. Huisvestingspolitiek	„ 794 „
	fr. 11.810 mln

Dit totaal verschilt zeer weinig met dat betrekking hebbend op de begroting 1953. De toelage voor werkloosheid werd voor 1954 berekend op basis van een dagelijks gemiddelde van 235.000 volle werklozen, dezelfde basis, die voor 1953 werd genomen. Het oorspronkelijk krediet voor 1953 diende achteraf echter enigszins te worden verhoogd. Er moet opgemerkt worden dat de post 1, ouderdomspensioenen, niet is begrepen onder de uitgaven-categorie „Toelagen”, doch wel onder de speciale begroting van Pensioenen. Bovenstaand overzicht van de staats-tussenkomsten met sociaal karakter is niet volledig. Daarin zijn niet begrepen de diverse pensioenen en ver-

goedingen van oorlogsslachtoffers, welke ruim fr. 4,5 mrd bedragen, evenmin als de toelagen aan sommige nationale werken met sociaal doel.

c. Ten slotte dienen nog in hoofdzaak te worden vermeld:

- 1) de wedden-toelagen, alsmede alle andere steunverlening ten bate van onderwijs en culturele instellingen. Deze uitgaven heeft men de laatste jaren voortdurend zien toenemen. Voor 1954 bedragen zij circa fr. 5 mrd;
- 2) de jaarlijkse bijdragen in het Gemeentefonds en het Provinciefonds bestemd voor de financiering van de algemene lasten der locale en provinciale besturen (ca fr. 6 mrd in 1954);
- 3) de jaarlijkse dotatie van de Zelfstandige Kas voor Oorlogsschade, die onveranderlijk is vastgesteld op fr. 2.500 mln. per jaar.

4. Werken en andere uitgaven.

Vastgesteld kan worden, dat de voor 1954 voorziene uitgaven in totaal weinig afwijken van het bedrag, opgenomen in de begroting voor 1952. Het verschil dat zich voordoet ten opzichte van 1953, spruit voort uit het bijzonder krediet van fr. 1.400 mln toegekend door de bijzondere wet van 13 Juli 1953 met het oog op het herstel van de schade voortvloeiend uit de springvloed van Februari 1953.

5 en 6. Rijksschuld en Pensioenen.

Beide speciale begrotingen maken tezamen 28 pCt uit van de totale gewone begroting 1954. Deze zware last ziet men in de huidige omstandigheden gestadig stijgen, enerzijds ten gevolge van de door de financiering der Buitengewone Begroting veroorzaakte aangroei van de Rijksschuld en anderzijds door het immer stijgend aantal gepensioneerden.

II. De Rijksmiddelenbegroting.

De hiernavolgende tabel is de samenvatting van de ramingen opgenomen in de Rijksmiddelenbegroting 1954, vergeleken met de waarschijnlijke ontvangsten van 1953 en de ontvangsten van 1952.

Omschrijving	1952	1953	1954
	(in miljoenen francs)		
1. Belastingen:			
a. Directe belastingen	31.684	33.400	33.712
b. Douanen en accijnzen	13.666	13.200	13.044
c. Registratie	24.839	24.000	25.256
Subtotaal	70.189	70.600	72.013
2. Andere inkomsten	7.554	6.800	7.196
Totaal	77.743	77.400	79.209

Meer dan 90 pCt van de rijksmiddelen wordt opgebracht door de eigenlijke belastingen. Volgens de vooruitzichten voor 1954 zouden de directe belastingen 43 pCt bedragen en de indirecte belastingen 48 pCt van de totale begroting. Het zwaartepunt ligt dus nog steeds bij deze laatste.

Gedurende het afgelopen jaar, hebben zich geen belangrijke wijzigingen in het belastingsregime voorgedaan. Er dient echter op te worden gewezen, dat sommige door de Regering genomen maatregelen er toe moeten leiden, hetzij een snellere afwikkeling der belastinginning — directe belastingen — tot stand te brengen, hetzij de grote proporties aangenomen hebbende ontduikingen — met het zegel gelijkgestelde taxes — tegen te gaan. Deze laatste maatregel vooral laat toe een vermeerderde opbrengst in de betrokken sector te verwachten.

Wat de ramingen voor 1954 betreft, deze zijn gemaakt uitgaande van de veronderstelling dat de economische conjunctuur volledig gelijk zou blijven aan die van het tweede halfjaar 1953.

Op het ogenblik dat de vooruitzichten voor 1954 werden opgemaakt, had men redenen om aan te nemen, dat de opbrengst der directe belastingen over 1953 — namelijk op grond van de uitslagen per 31 Augustus 1953 — tot fr. 36 mrd zou stijgen, d.w.z. met bijna fr. 1,8 mrd meer dan de aanvankelijke raming. Deze verwachting was toen niet gegrond op de hoop, dat het rendement der directe belastingen zou toenemen, doch op louter begrotingstechnische feiten. Nu blijkt echter, dat desondanks de belastingopbrengst over 1953 zelfs niet het bedrag der aanvankelijke raming zal bereiken. De vraag mag dan ook worden gesteld of bijgevolg de verwachtingen voor 1954 niet met 1 à 2 milliard zouden moeten worden verminderd.

III. De Buitengewone Begroting.

Wat de uitgaven betreft is deze begroting onderverdeeld in enkele grote categorieën. De vergelijking van de vooruitzichten voor 1954 met de definitieve kredieten van 1953 en 1952 doet zich voor als volgt. Naast de kredieten 1952 zijn ook de corresponderende vastleggingen vermeld.

	1952		1953	1954
	Kredieten	Vastleggingen	Kredieten	Ontwerp
	(in miljoenen francs)			
1. Openbare schuld	4.075	3.903	27	1.090
2. Voorschotten en participaties	3.974	1.978	2.913	1.977
3. Nieuwe investeringen	17.392	16.614	15.510	13.191
4. Herstel openbaar domein (oorlogsschade)	1.985	1.825	1.750	1.279
5. Andere	65	50	5	2
	27.491	24.370	20.205	17.539
6. Investeringen door Marshall hulp	11	11	1.341	50

Ten opzichte van de goedgestemde begroting 1953 betekent de ontwerp-begroting 1954 dus een vermindering van fr. 2,6 mrd. Vergeleken met 1952 is het verschil echter veel belangrijker. Hierbij mag echter niet uit het oog worden verloren, dat de begroting 1952 nog fr. 4 mrd voorziet voor de delging der muntsaneringslening, uitgave die wordt gecompenseerd door een even grote ontvangstpost en die omzeggens volledig wegvalt van 1953 af.

Een zeer belangrijk aspect van de buitengewone begroting is het onderscheid tussen de militaire en de civiele uitgaven. Sedert 1951 hebben de eerstgenoemde de bovenhand gehaald op de burgerlijke investeringen, zulks ingevolge de ten overstaan van de NATO aangegane verbintenissen.

Afgezien van het feit dat de eigenlijke financieringslast van de militaire uitgaven nog uitermate zwaar is in 1954, ziet men de begrotingsvoorzieningen in deze sector toch sterk afnemen.

De financiering van de buitengewone begroting dient verzekerd te worden enerzijds door de op deze begroting voorziene ontvangsten — fr. 1,7 mrd voor 1954, hoofdzakelijk de opbrengst van de bijkomende accijnzen op de benzine — en anderzijds door de opbrengst van leningen. Hierbij dient mede rekening te worden gehouden met de verdere uitvoering tijdens 1954 van de begrotingsprogramma's der vorige jaren. Alzo opgevat, zou de hoogtegrens van het netto beroep op lening, in 1954, op ongeveer fr. 14 mrd komen te liggen.

EEN STEM UIT HET BEDRIJFSLEVEN

Het wetsontwerp tot beperking van het cadeaustelsel

Het cadeaustelsel vindt zijn grote kracht en betekenis in het branchevreemde artikel. Immers, doordat de verkoper een branchevreemd artikel als cadeau kan geven, wordt hem de mogelijkheid geboden steeds attractief te blijven. De beperkingen nu, die in het wetsontwerp tot beperking van het cadeaustelsel worden beoogd, betreffen in het algemeen juist het voor het cadeaustelsel noodzakelijke branchevreemde artikel. Volgens de Memorie van Toelichting blijven er voor de verkopers nog genoeg reclamevormen over. Dit is juist, maar deze vormen zijn zo weinig effectief, dat zij het cadeaustelsel voor onze onderneming — het betreft hier een puddingfabriek — niet kunnen vervangen. Indien het tegendeel het geval was, zouden wij ons niet tegen het wetsontwerp keren; immers, het cadeaustelsel geeft ons ook extra zorgen en moeite, die wij echter gaarne op ons nemen, omdat het cadeaustelsel onze zaken ten goede komt.

In de Memorie van Toelichting wordt betoogd, dat toepassing van het cadeaustelsel met behulp van branchevreemde artikelen de kleinhandelaren tot wier normale bedrijfsuitoefening de distributie dezer goederen behoort, nadeel berokkent. Wanneer er nu systemen zijn, volgens welke branchevreemde artikelen cadeau worden gegeven, zonder dat de betrokken kleinhandelaren nadeel wordt berokkend, dienen deze systemen dan niet buiten de wet te vallen? Wij denken hier bijvoorbeeld aan een zeepfabrikant, die een prijsvraag uitschreef en voor de beste tien oplossingen bontmantels ten geschenke gaf. Het komt ons voor, dat de dames, die aldus een bontmantel cadeau kregen, toch niet allen een bontmantel gekocht zouden hebben, indien zij niet tot de gelukkigen behoord zouden hebben.

Wij menen ook het wetsontwerp te moeten bestrijden als er wel schade wordt geleden door gespecialiseerde zaken en wel omdat het wetsontwerp inconsequent is. Gespecialiseerde winkels immers, ondervinden regelmatig nadeel van gecombineerde winkels, zonder dat hier regelend wordt opgetreden. Wij denken hier aan de onmiskenbaar branchevreemde tabaks- en kruidenierswarenbranche. De kruidenier, die aan de gestelde eisen voldoet, mag beide artikelen verkopen, hetgeen leidt tot een enorme schade voor elke in tabak gespecialiseerde winkel. Hier wordt niet ingegrepen, terwijl de Regering wel wil ingrijpen, indien er branchevreemde artikelen cadeau worden gegeven, ongeacht of er al dan niet schade ontstaat voor de gespecialiseerde kleinhandelaar. Dit is naar onze mening een grote inconsequentie!

Wij willen op nog een ander aanvechtbaar punt van het wetsontwerp wijzen. In de Memorie van Toelichting (blz. 5, 2e kolom) staat, dat het niet redelijk wordt geacht, dat de gemengde ondernemingen, inzonderheid de warenhuizen, aanzienlijk meer armslag zouden krijgen dan de gespecialiseerde winkels. Dit wordt dus, en o.i. terecht, als onrechtvaardig gezien. Gepoogd wordt dit onrecht te voorkomen door het schenken van een — t.o.v. het artikel dat de klant kocht — branchevreemd artikel te verbieden. Een winkelier, die een overhemd verkoopt, mag dus wel een das, maar geen horloge cadeau geven. Nochtans is door deze bepaling aan de gemengde bedrijven de meerdere armslag niet ontnomen. Het volgende voorbeeld zal dit duidelijk maken. In een groot deel — naar onze schatting in minstens 50 pCt — der kruidenierswinkels in de Brabantse dorpen ziet men tevens een textielafdeling. Koopt een klant kruidenierswaren, dan mag aan deze klant geen handdoek cadeau worden gegeven. Koopt deze er echter een zakdoek bij, dan mag dat wel. Het gemengde bedrijf kan dus gemakkelijk zijn voorsprong op het gespecialiseerde bedrijf behouden. De wetgever is er derhalve niet in geslaagd het gespecialiseerde bedrijf voor schade te vrijwaren.

Wij menen dan ook, dat het wetsontwerp geen wet mag worden. Moet er ondanks alles toch een wet komen, dan komt het ons voor, dat het probleem het best kan worden opgelost door het geven van branchevreemde cadeaux toe te staan, mits de klanten in plaats van cadeaux ook geld kunnen krijgen. Op de bonnen of zegels moet de waarde dan zijn vermeld. Dit systeem wordt in België toegepast; toepassing van het stelsel in Nederland zou dus een oplossing in Benelux-verband inhouden.

Breda.

W. MIDDELMAN.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

De geldmarkt bleef gedurende de verslagweek uiterst ruim. De middelen der banken werden vergroot doordat na de ultimo een aanmerkelijke terugstroming van geld uit de chartale naar de girale sfeer plaats vond, die het effect van een lichte daling van de deviezenvoorraad verre overschaduwde (resp. f 58 mln en f 8 mln tussen 31 Mei en 8 Juni).

In verband met hun uit dezen hoofde verder gestegen liquiditeit gingen de banken er toe over — ondanks het feit, dat per 22 Juni a.s. een verdere verhoging van de verplichte kasreserves met 1 pCt wordt verwacht — op ruimer schaal dan tot dusverre kortlopende promessen bij De Nederlandsche Bank te kopen. In de aankopen van dit papier is duidelijk een stijgende lijn te constateren; gedurende de laatste 6 weken bedroegen zij achtereenvolgens: 0, 4, 8, 12, 14 en 34 miljoen gulden. Daar wegens de lage rentevergoeding deze aankopen door de banken contre coeur geschieden, komt in deze ontwikkeling tot uitdrukking, dat ook thans weer de goedkoop-geldpolitiek der monetaire autoriteiten op de geldmarkt zegeviert.

De kapitaalmarkt.

Op de aandelenmarkt deed zich de afgelopen week voor het eerst sinds geruime tijd een niet onbelangrijke koersreactie voor. Een koersdaling in Wallstreet, de grootste in 1954 tot dusverre, die Dow Jones Industrials van 7 op 9 Juni van 328,0 op 319,3 bracht, vormde hiervoor in eerste instantie de aanleiding. In het verdere verloop van de week bleef de stemming te Amsterdam, ook los van de koersontwikkeling te New York, vrij zwak.

Werd ter verklaring van de koersdaling in Wallstreet vooral gewezen op de internationale politieke spanning, voor Amsterdam kwamen er hier nog enige speciale factoren bij. Ten gevolge van de maandenlange koersstijging, die vooral voor de internationaal georiënteerde fondsen zeer sterk was, zitten vele houders daarvan op winst. Teneinde deze winsten zoveel mogelijk te consolideren, waren blijkbaar nogal wat stoploss-orders gegeven, die tot een versterking van de koersdaling bijdroegen, toen deze eenmaal had ingezet. Het algemene aandelenindexcijfer daalde dan ook minder, nl. tussen 4 en 11 Juni met ca 1½ pCt, dan bijv. de koersen van Philips (rekening houdend met de bijstempeling 7 pCt) en Koninklijke (3 pCt).

**BUREAU VOOR
PERSONEELVERZEKERING**
AMSTLEVEN

Aand. indexcijfers.	4 Juni 1954	11 Juni 1954	Staatsfondsen.	4 Juni 1954	11 Juni 1954
Algemeen	190,0	187,1	2½ pCt N.W.S.	80	80
Industrie	269,6	266,4	3-3½ pCt 1947	100	100 ¹ / ₁₆
Scheepvaart	177,7	174,7	3 pCt Invest. cert.	100 ¹¹ / ₁₆	100 ⁷ / ₁₆
Banken	154,6	152,5	3½ pCt 1951	103½	103½
Indon. aand.	64,2	62,8	3 pCt Dollarlening	96½	96 ⁹ / ₁₆
Aandelen.			Diverse obligaties.		
A.K.U.	225½	217	3½ pCt Gem. R'dam 1937 VI ...	102½	102½
Philips	348¾	244½ na bijstemp.	3½ pCt Bataafsche Petr.	102%	102 ⁹ / ₁₆
Unilever	343½	334	3½ pCt Philips 1948	102%	102 ¹³ / ₁₆
H.A.L.	147½	144½	3½ pCt Westl. Hyp. Bank	99	98%
Amsterd. Rubber	95%	94½			
H.V.A.	123%	121½			
Kon. Petroleum	502½	485			

J. C. BREZET.

STATISTIEKEN
OVERZICHT VAN DE OPBRENGST DER RIJKSMIDDELEN *)

STAAT I

Ontvangsten op niet-kohierbelastingen. Kalenderjaar 1954.

× f 1 mln

Raming der middelen	Jan. 1954	Febr. 1954	Mrt 1954	April 1954	Totaal 1 Jan. '54 t/m ult. Apr. '54	Raming jaar 1954
Loonbelasting	72,3	71,8	45,5	63,3	252,9	685,0
Dividendbelasting	15,6	0,8	2,5	4,8	23,6	80,0
Commissarissenbelasting	0,9	0,9	0,3	1,1	3,2	9,0
Vereveningsheffing	26,6	25,3	15,9	27,0	94,9	260,0
Rechten op invoer	34,7	33,8	40,5	44,7	153,8	415,0
Accijns op gedistilleerd	9,5	8,5	8,9	9,3	36,2	110,0
Accijns op bier	1,9	1,8	1,9	1,7	7,4	17,0
Accijns op suiker	7,9	10,1	5,6	4,2	27,9	60,0
Accijns op tabak	26,8	26,4	28,8	28,0	109,9	340,0
Omzetbelasting	125,2	119,7	82,5	117,1	444,4	1.190,0
Rechten van zegel ¹⁾	3,6	4,5	3,9	3,5	15,5	37,0
Rechten van registratie	4,6	5,9	4,7	4,3	19,5	47,0
Rechten van successie	6,2	7,1	9,5	7,3	30,1	85,0
Motorrijtuigenbelasting	5,7	6,1	7,9	15,6	35,3	85,0
Totalen	341,6	322,8	258,4	331,9	1.254,6	3.420,0
¹⁾ Hieronder begrepen wegens zegelrecht van nota's van makelaars en commissonnairs in effecten, enz.	5,7	2,1	0,9	0,7	4,3	

STAAT II

Ontvangsten op kohierbelastingen.

× f 1 mln

Benaming der middelen	Jan. 1954	Febr. 1954	Mrt 1954	April 1954	Totaal 1 Jan. 1954 t/m ult. Apr. 1954
Inkomstenbelasting	136,0	112,1	97,2	64,7	410,0
Vermogensbelasting	12,9	11,3	10,4	6,6	41,2
Vennootschapsbelasting	225,1 ¹⁾	45,2	23,0	14,1 ¹⁾	307,4
Grondbelasting ¹⁾	7,1	3,4	3,9	2,6	17,0
Personete belasting ¹⁾	0,3	2,6	6,0	8,2	17,1
Ondernemingsbelasting ¹⁾	0,3	0,3	0,1	0,2	0,9
Overige kohierbelastingen	0,0	0,0	0,9	0,0	0,9
Totalen	381,8	174,7	141,6	96,4	794,4

¹⁾ Incl. gemeentelijke en provinciale opcenten, resp. vermenigvuldigingsfactor.

STAAT III

Ontvangsten op buitengewone middelen. Kalenderjaar 1954.

× f 1 mln

Benaming der middelen	Jan. 1954	Febr. 1954	Mrt 1954	April 1954	Totaal 1 Jan. '54 t/m ult. Apr. '54	Raming jaar 1954
Vermogensaanwasbelasting	6,8	5,2	3,5	3,4	19,0	40,0
Vermogensheffing ineens	3,6	3,7	3,3	3,6	14,2	10,0
Totalen	10,4	8,9	6,8	7,0	33,1	

¹⁾ In verband met afrondingen behoeven de in de staten vermelde totalen niet met de som der afzonderlijke posten overeen te stemmen.

Benaming der middelen	Nog te ontvangen op alle t/m ult. 1953 opgelegde aanslagen per 31 Dec. 1953	In Jan. t/m Apr. '54 opgelegde aanslagen boekings-tijdvak 1953/1954	In Jan. t/m Apr. '54 opgelegde aanslagen boekings-tijdvak 1954/1955	Totaal ontvangen in Jan. t/m Apr. 1954 op alle opgelegde aanslagen	Nog te ontvangen op alle opgelegde aanslagen per ult. Apr. 1954
	1	2	3	4	5
Inkomstenbelasting	651,7	132,2	0,2	410,0	374,1
Vermogensbelasting	69,5	20,1	—	41,2	48,5
Vennootschapsbelasting	320,4	— 19,2	68,6	307,4	62,4
Grondbelasting ²⁾	12,8	—	15,2	17,0	11,1
Personele belasting ²⁾	0,9	53,5	—	17,1	37,2
Ondernemingsbelasting ²⁾	6,5	— 0,6	—	0,9	5,4
Overige kohierbelastingen	1,6	— 1,6	2,9	0,9	1,5
Totaal	1.063,5	184,4	86,9	794,4	540,3

¹⁾ Bij deze staat geldt: kolom 1 + 2 + 3 — 4 = 5.

²⁾ Incl. gemeentelijke en provinciale opcenten, resp. vermenigvuldigingsfactor.

STAAT V

Vergelijking tusson de ramingen en de aanslagen der kohierbelastingen.

Benaming der middelen	Raming jaar 1953	Opgelegd t/m ult. Apr. 1954 boekings-tijdvak 1953/1954	Raming jaar 1954	Opgelegd t/m ult. Apr. 1954 boekings-tijdvak 1954/1955
Inkomstenbelasting	1.025,0	727,1	970,0	0,2
Vermogensbelasting	88,0	69,6	90,0	—
Vennootschapsbelasting	850,0	1.107,8	815,0	68,6
Grondbelasting ¹⁾	29,0	29,2	29,5	4,5
Personele belasting ¹⁾	21,0	17,9	17,0	—
Ondernemingsbelasting ¹⁾	—	0,5	—	—
Overige kohierbelastingen	—	— 2,2	—	2,9
Totaal		1.949,9		76,2

¹⁾ Excl. gemeentelijke en provinciale opcenten, resp. vermenigvuldigingsfactor.

TOELICHTING BIJ HET OVERZICHT VAN DE OPBRENGST DER RIJKSMIDDELEN.

Staat I en II.

Deze staten vermelden de werkelijk in elke maand ontvangen bedragen (kasadministratie).

Bij de omzet- en loonbelasting en vereeningsheffing moet de afdracht in principe éénmaal per kwartaal geschieden, nl. in Januari, April, Juli en October.

Staat III.

Ook hier zijn de werkelijk ontvangen bedragen vermeld (kasadministratie).

Staat IV.

Uit deze staat kan worden afgelezen hoe ver de belastingdienst is gevorderd met het opleggen van aanslagen en tevens, welk bedrag nog moet worden ontvangen op reeds opgelegde aanslagen.

De kolommen 2 en 3 betreffen de door de belastingdienst in 1954 opgelegde voorlopige en definitieve aanslagen (debiteurenadministratie).

Een voorlopige of definitieve aanslag inkomstenbelasting 1953 behoort normaliter in het boekings-tijdvak 1953/54 te worden opgenomen; een — uiteraard voorlopige — aanslag inkomstenbelasting 1954 in het boekings-tijdvak 1954/55.

Staat V.

Deze staat maakt een vergelijking mogelijk tusson de in totaal t/m einde van de maand opgelegde aanslagen en de raming, met dien verstande dat in de raming geen rekening is gehouden met de inhaal van de achterstand en de versnelling der aanslagenregeling. In deze staat zijn — in tegenstelling met staat IV — de aanslagen in de grondbelasting, personele belasting en ondernemingsbelasting vermeld exclusief de gemeentelijke en provinciale opcenten, resp. vermenigvuldigingsfactor, daar deze laatsten ook niet in de raming zijn opgenomen.

OFFICIËLE WISSELKOERSEN VAN DE NEDERLANDSCHE BANK
Van 8 Juni 1954 af

Plaats	Schriftelijk en t.t.	
	Voor deviezenbanken	Voor derden
Brussel	7,5432 — 7,6572	7,531 — 7,661 ¹⁾
Frankfort a/Main	89,80 — 91,157	89,75 — 91,20 ¹⁾
Kopenhagen	54,6045 — 55,4297	54,57 — 55,46 ¹⁾
Lissabon	13,15 — 13,28	13,15 — 13,28
Londen	10,56 — 10,72	10,551 — 10,724 ¹⁾
Montreal (t.t.)	3,84 — 3,86½	3,84 — 3,86½
Montreal (luchtpost)	3,84 — 3,86½	3,84 — 3,86½
Montreal (zeepost)	3,83½ — 3,86½	3,83½ — 3,86½
New York (t.t.)	3,77 — 3,83	3,76½ — 3,83½ ¹⁾
Oslo	52,80 — 53,60	52,77 — 53,63
Parijs	107,76 — 109,389	107,69 — 109,46 ¹⁾
Praag	52,62 — 52,94	52,62 — 52,94
Stockholm	72,9065 — 74,008	72,85 — 74,06 ¹⁾
Zürich („accord“ - frs)	86,25 — 87,555	86,20 — 87,60 ¹⁾
Zürich (vrije frs)	86,71 — 87,09	86,71 — 87,09

¹⁾ Minimum aankoop- en maximum verkoopkoers.

DE NEDERLANDSCHE BANK
(Voornaamste posten in duizenden guldens)

Data	Munt en Muntmateriaal	Vorderingen en geldswaardige papieren, luidende in buitenlandse geldsoorten	Buitenlandse betaal-middelen	Vorderingen in guldens, voortvloeiende uit betalings-accorden	Voorschotten in rekening courant
10 Mei 1954	2.937.574	1.585.904	1.227	206.275	39.917
17 Mei 1954	2.937.810	1.559.107	1.364	215.186	32.846
24 Mei 1954	2.938.078	1.615.708	624	223.830	31.930
31 Mei 1954	2.938.249	1.679.232	1.027	216.288	29.905
8 Juni 1954	2.938.539	1.678.945	828	238.152	29.943
14 Juni 1954	2.944.986	1.718.398	1.466	242.156	30.428

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldo in rekening courant				
		Totaal	's Rijks Schatkist	's Rijks Schatkist bijzondere rekening	Saldi voortvloeiende uit betalings-accorden	Andere saldi van niet-inge-zetenen
10 Mei 1954	3.262.088	2.271.584	695.664	863.151	107.943	23.918
17 Mei 1954	3.239.205	2.269.239	744.998	863.151	69.660	23.257
24 Mei 1954	3.275.788	2.246.079	761.659	785.451	42.356	22.991
31 Mei 1954	3.367.369	2.198.905	750.682	797.328	53.792	24.072
8 Juni 1954	3.308.808	2.230.030	725.630	797.328	67.657	24.144
14 Juni 1954	3.254.293	5.966.056	743.339	797.328	63.781	239.436

Grote internationaal georiënteerde Nederlandse onderneming zoekt

ACCOUNTANT

om eigen interne accountantsdienst te organiseren.

De bedoeling is hiervoor te engageren een jeugdige functionaris, die zich geleidelijk in de zeer gespreide interessen kan inwerken, om dan in overleg met de hoofddirectie de betreffende afdeling met een grote mate van zelfstandigheid te organiseren en te leiden. Hoewel de betreffende functionaris niet als regel in het buitenland behoeft te reizen, dient hij de moderne talen goed te beheersen, zówel voor het uitoefenen van de contróle als voor de besprekingen, die regelmatig ten hoofdkantore plaats vinden.

Aan karakter en principialiteit worden hoge eisen gesteld, zodat kandidaten van progressieve of minder vaste levensbeschouwing niet behoeven te solliciteren, terwijl de juiste man, na opleiding, er een interessante, zelfstandige vertrouwenspositie in zal vinden.

Candidaten dienen in Zuid-Holland te wonen of bereid te zijn daarheen te verhuizen.

Brieven onder no. ESB 24-1, Bur. v. d. Blad, Postbus 42, Schiedam.